

norsk FILATELISTISK TIDSSKRIFT

TIDSSKRIFT
FOR FRIMERKESAMLERE
UTGITT AV NORSK FILATELISTFORBUND

REDAKTØR: JARLE O. STENSDAL

Redaksjonens adresse:

Postboks 46 — Høvik

NR. 10

OKTOBER 1945

4. ÅRG.

DANMARKS FRIMERKER

Av lektor M. HAUGE

(Forts. fra nr. 9 1945).

VI.

Danmark nr. 1 og 2.

I min første artikkel (nr. 4/1945 s. 73) nevnte jeg den danske postlov som trådte i kraft 1. april 1851, og som instituerte bruken av det første danske frimerke.

Ca. 1 år tidligere hadde den danske generalpostdireksjon en korrespondanse med den engelske regjering om framgangsmåten ved fabrikasjon av frimerker. Det ble opplyst at den engelske regjering hadde sluttet overenskomst med et privat og ansett gravørfirma i London, og fra dette innkom også til det danske postvesen tilbud på levering av danske frimerker. Det danske postvesen hadde imidlertid ikke lyst til å bortsette arbeidet til et privat firma, og i august 1850 fikk Nationalbanken spørsmål om den kunne påta seg fabrikasjonen. Men banken kunne ikke klare et slikt arbeid, og da heller ikke postvesenet på den tid kunne overta trykningen av frimerker, ble arbeidet gitt hoffgravør M. W. Ferslew, sikkert en av datidens betydeligste gravører. Tilvirkningen av det for frimerkene bestemte vannmerke-papir ble overlatt til *Drewsen & Sønner*.

I slutningen av året 1850 begynte Ferslew graveringen av stemplene, og 22. februar 1851 kunne han meddele postvesenet at trykkplatene ville bli ferdig en av de nærmeste dager, og at trykningen kunne begynne så snart papiret kom fra *Drewsen & Sønner*. Papiret kom først 8. mars 1851, og da det eneste merke som postloven omtalte, *fire riksbankskilling* (Danmark nr. 1), måtte være ferdig i slutten av mars, og da man ikke kunne ta mere enn 400 trykk pr. dag, ble trykningen av fire-skillingmerket forsert, og trykningen av det annet frimerke som postvesenet hadde bestemt seg for, *to riksbankskilling* (Danmark nr. 2), ble skjøvet ut noen uker.

Tegningene til de to frimerker er også utført av Ferslew. Allerede 13. oktober 1849 sendte bestyreren av fotpostkontoret, *Bartholdy*, til generalpostdirektøren grev *Danneskiold-Samsøe* to avtrykk etter tegninger av Ferslew, begge med teksten: *Kgl. Francopoststempel for enkel brevporto*, det ene med denne tekst i en sirkelformet ramme og med det danske våpen i midten, det annet med teksten rundt en i hjørnene avknepen firkant, tilføyd 4 Rbs, og med kongens portrett i midten. Disse utkast ble dog ikke godtatt, men på baksiden av det ene utkast ble det i generalpostdireksjonen gjort et grovt blyantriss, muligens av generalpostdirektøren, og dette gav ideen til de motiver som ble godtatt.

Den endelige tekst for fire-skillingmerket ble: *Kongelig Post Frimærke fire R. B. S.*, og Ferslew graverte så det stålstempel som ble benyttet til fabrikasjonen. Over dette stempel ble laget kobbermatriser i bly, og på galvanisk måte feltes så ut 100 klisjeer, som ble anbragt på et messingfundament og dannet en trykkplate. I alt ble det framstillet 4 slike trykkplater, men den ene av dem ble kassert.

Til framstillingen av trykkplaten for 2 riksbankskilling ble anvendt en annen metode, muligens på grunn av den korte tid som var til rådighet. Først laget Ferslew et stålstempel, og av dette ble tatt 10 matriser i gips. Disse matriser ble stillet sammen i to vertikale rekker, hver med 5 matriser under hverandre, og av denne blokk ble så tatt 10 stereotypier i skriftmetall. De 10 stereotypier ble loddet sammen til en trykkplate og anbragt på et mahognyunderlag. (Skriftmetall er en legering av bly, tinn og antimon).

Begge disse to første danske frimerker ble trykt i boktrykk, men desuten har de begge et bundtrykk eller undertrykk, som ble trykt inn på frimerkepapiret før selve frimerkemotivet.

De til bunntrykket anvendte stålplater ble også laget av Ferslew.

Bundtrykket består av mer eller mindre synlige mattbrune bølgelinjer, som løper i buer ovenfra venstre og nedover mot høyre, slik som den følgende avbildning viser:

Bunntrykket.

Som man ser vender den konkave side nedover og den konvekse oppover. Et liknende undertrykk vil være kjent fra de provisoriske Danzig-merker nr. 26—31, Michel 1944/45 (eller tidligere utgaver), hvor undergrundslinjene i denne stilling er betegnet med: «*Spitzen nach links unten*» (dvs. spissene nedenfra mot venstre). Den tyske betegnelsen er dog ikke treffende, idet det ikke kommer klart fram at spissene går nedenfra og oppover fra venstre mot høyre og med spissene nedrettet. Eliendommelig nok er det danske bunntrykk utført i to forskjellige trykkformer, nemlig i *kobbertrykk* og *boktrykk*. Det første opplag av frimerkene ble framstillet av Ferslew i kobbertrykk, men i 1852 ble trykningen etter Ferslews død overtatt av firmaet *H. H. Thiele*, som tok Ferslews plater i bruk ved den fortsatte trykningen av selve frimerkemotivet, mens det til bundtrykket ble laget nye plater beregnet for boktrykk. En Danmarks-samler, som vil gå noe i dybden, må selvsagt skille mellom de merker av Danmark nr. 1 og 2 som har bundlinjene i kobbertrykk, og de merker som har de samme linjer i boktrykk. Nå er det naturligvis ikke så godt for en ikke-fagmann å holde ut fra hinannen kobbertrykk og boktrykk. Kobbertrykket kommer jo istand ved trykk mot en plate hvor tegningen, her linjene, er inngravert, og skulle da kunne sees som opphøyde linjer på frimerkepapiret. Slik ser det også tydelig ut på de merker jeg har av Danmark nr. 1, første utgave. En fagmann sier meg imidlertid at vi ikke som en regel kan gjøre regning på at kobbertrykk-motivet i moderne trykning alltid skal vise seg som en på papiret opphøyd tegning. Ved det boktrykte bundtrykk er bølgelinjene, i likhet med trykk i aviser og bøker, trykt ned i papiret. Nå viser det seg desuten i nærværende tilfelle at de undergrundslinjer som skriver seg fra kobbertrykket, er forholdsvis kraftige og brune, mens linjen fra boktrykket er mere gullige og til dels meget svake. Vi kan vel her stille opp som en praktisk regel, at hvis undergrundslinjene er tydelige, er de trykt i kobbertrykk, og hvis de er så svake at de omtrent ikke kan sees eller konstateres, så skriver de seg fra boktrykk. Kobbertrykks-linjene sees med det blotte øye, og de har så framtrædende farge at det ser ut som om frimerket er trykt på farget papir. Boktrykks-linjene ser man vel neppe med det blotte øye, men de vil allikevel sees når en ikke bruker for svak lupe. Fargen er så svak at det ser ut som om frimerkene er trykt på hvitt papor.

I dagene fra 21. mars til 5. mai 1851 leverte Ferslew henimot 40 000 ark (nøyaktig 39 764 ark) av Danmark nr. 1, fire riksbankskilling. Da hvert ark bestod av 100 frimerker, leverte han altså henimot 400 000 merker. Fra de følgende trykkopplag kjennes Ferslews merker på den nærmest sjokoladebrune fargen, på bundtrykket og til dels på kontrolltegnet, som skal bli omtalt seinere. Desuten leverte Ferslew ca. 1000 ark av 2 riksbankskilling-merket (nøyaktig 1018 ark). Dette merket har også undergrundslinjer i kobbertrykk, og de er såvidt kraftige at merket, som egentlig har blå farge, får et grønnlig skjær.

Ferslew døde i februar 1852, og trykningen ble da som allerede nevnt overdratt til *H. H. Thiele*. Han laget nye plater for bundtrykket, så dette fra nå av kom i boktrykk, men fortsatte med å bruke Ferslews plater for selve frimerket.

I tiden 3.—10. mars 1852 leverte Thiele 2. fabrikkasjon av Danmark nr. 1, også nær 40 000 ark (nøyaktig 39 830 ark). Ferslews trykning av fire riksbankskillings-merket kalles 11 og Thieles første trykning av samme merke 12. Fargen er mørk, nærmest skittenbrun. Av 2 riksbankskilling leverte Thiele i 1852 3775 ark. Det har også bundtrykk av undergrunnen og betegnes med 22, mens Ferslews trykk av 2 riksbankskilling kalles 21.

Den mørke farge som ble brukt til fire riksbankskilling i denne siste fabrikkasjon, viste seg å være uheldig. Frimerkene absorberte ikke stempelfargen tilstrekkelig, og det var ofte vanskelig å få en tydelig stedsangivelse. Det ble derfor gitt ordre til å framstille frimerket i en lysere farge. I tiden 16. juni—20. august 1853 leverer så Thiele ca. 40 000 ark (nøyaktig 39 792 ark), hvorav den største del i en gulbrun, gråbrun eller olivenbrun tone og en mindre del i den såkalte kastanjebrune tone.

I «Skandinavisk Frimærkekatalog» av *N. C. Andersen*, finner en følgende fargevarianter: *olivenbrun, lys gråbrun, gulbrun, kastanjebrun* og *mørk kastanjebrun*, betegnet med henholdsvis: 1c—1g. Han bruker da betegnelsen 1 for Ferslews trykk av fireskillingsmerket, 1a og 1b for Thieles første trykk av samme merke, henholdsvis for de to farger: mørkbrun og svartbrun, 1c—1e for de nevnte lyse farger og 1f—1g for de to kastanjebrune farger. Alle merker av Thieles trykk fra 1853 kan samles under betegnelsen: 13. Den kastanjebrune fargen er den sjeldne. Ubrukt er ikke engang anført i Andersen's katalog. De anførte 5 farger er for øvrig de samme som er angitt i «Danmarks Frimærker», utgitt av København Philatelistklub. Kun bokstavbetegnelsen er en annen.

Danmark nr. 1 og 2 ble begge utgitt utakket. Men man vet at i hvert fall i København ble merket perforert 12 og brukt av et firma (Ballin og Søner). Likeledes kjenner man tagging 13 fra Altona. Begge disse tagginger er meget sjeldne, og samlere må advares mot forfalskninger. Forlang i tilfelle frimerket på helt brev!

Som vannmerke er anvendt vannmerke nr. 1. (Se art. i nr. 9/1945.) Hertil kommer det i min samme artikkel omtalte randvannmerke.

I tillegg til ovenstående kan jeg tilslutt gi noen ytterligere opplysninger om hver av de behandlede merker og antyde en katalogisering.

Merket er kvadratisk. I midten sees kronregaljene omgitt av en laurbærkrans. Langs alle fire sider finnes et tekstfelt med mørk bunn, og i dette er trykt med hvite bokstaver: *Kongelig* (til venstre), *Post* (øverst), *Frimærke* (til høyre) og *Fire R.B.S.* (nederst). Innen alle fire hjørner finnes et lyst kvadratisk felt, og i dette er tegnet et posthorn. På begge sider av POST finnes et ornament som antagelig skal være en Merkurstav.

Ferslews gravørtegn F skal finnes ut for M i FRIMÆRKE, men det angis at det som regel er uleselig. Jeg kan i et hvert fall ikke se noe som likner en F på mine merker. Dessuten finnes i de nedre lyse hjørnekvadrater et 4-tall i den venstre felt og en S i det høyre felt. Som regel ser man bare en fargeklatt. På et enkelt av mine merker kan jeg se disse tegn, som må oppfattes som en slags kontrolltegn.

I 1922 ble det påvist at det allerede i Ferslews tid må ha forekommet et plateretusj. Antagelig er en beskadiget klisjé i øverste rekke blitt reparert. Det er ordet POST, som på den retusjerte klisjé har en avvikende form. Ordet er dessuten blitt kortere og tykkere.

Annulleringen er som regel foretatt med stumstempel eller nummerstempel. Dog kjennes også annullering med blekk og stedsstempel.

Likeledes kjennes eksemplarer med omvendt vannmerke.

Katalogiseringen av fire Riksbankskilling blir da slik :

1851. 1. april. 4 Rigsbankskilling, Danmark nr. 1. Tegning, gravyre, trykkplater og trykk av hoffgravør M. W. Ferslew. Frimerket i boktrykk. Bunntrykk av mattbrune, kraftige linjer i kobbertrykk. Hvitt, tykt håndgjort papir med vannmerke nr. 1 (lille krone). Fargen sjokoladebrun i nyanser fra lys til mørk. Uttagget.

11 var. a. med retusjert POST.
var. b. med omvendt vannmerke.

1852. Mars—august. Trykk av plater som ovenfor, men utført av H. H. Thiele. Frimerket i boktrykk, men bunntrykket bestående av svake, knapt synlige, mattbrune eller mattgullige linjer i boktrykk. Papir og vannmerke som ovenfor. Fargen mørkbrun eller skittenbrun. Uttagget.

12 a. mørkbrun.
b. svartbrun.
var. a. med retusjert POST.
var. b. med omvendt vannmerke.

1853. August Som under 12, men trykt i lysere farger.

- 13 a. lys olivbrun.
b. lys gråbrun.
c. gulbrun.
d. lys kastanjebrun.
e. mørk kastanjebrun.

Danmark nr. 2, 2 RIGSBANKSKILLING.

Mens 4 Rigsbankskilling var beregnet på postbefordring mellom byene (den såkalte interurbane post), var 2 Rigsbankskilling beregnet på lokalposten i København. Men det var dog tillatt å bruke dette merke også ved postforsendelser til provinsen. Frimerker med andre stempler enn København er dog meget sjeldne. Merket er kvadratisk og av samme størrelse som 4 Rigsbankskilling. Men motivet er helt anderledes. I sentrum har merket et hvitt felt med verdiangivelsen: 2 Rigsbankskilling i 3 linjer, utenom dette et mørkt ringfelt med teksten: *FRIMÆRKE* (til venstre) og *KGL. POST* (til høyre), avbrutt av en krone oventil og et posthorn nedentil. Utenfor tekstringen utfylles firkanten av ornamenter. Ferslews gravørmerke F er satt inn i posthornet, men det er som regel utydelig. Frimerket viser forskjellige uregelmessigheter, dels i selve trykkplaten, dels i kontramatrisene. I første tilfelle vil feilen finnes 1 gang på arket, i siste tilfelle 10 ganger. En av de mest karakteristiske er verditallet 2 (Rigsbankskilling) med en meget spiss fotstrek. Det finnes øverst til høyre i hver av de 10 kontramatrisene. Merket har blå farge. Katalogiseringen blir :

1851. 29. april. Tegning, trykk bunnlinjer o.s.v. se under 11. Fargen blå med grønlig skjær. Var. 2-tall med spiss fotstrek.

1852. August. Tegning o.s.v. se under 12. Fargen blå. Var. 2-tall med spiss fotstrek.

For å slippe å gjenta opplysningene om trykk, bunntrykk o.s.v. kan en naturligvis også plassere 2-skillingsmerket sammen med det tilsvarende trykk av 4-skillingsmerket. Oppstillingen blir da slik :

1851. 11 med varianter. 22 med varianter.
1852. 12 a og b med varianter. 22 med varianter.
1853. 13 c—g med varianter.

(forts.)

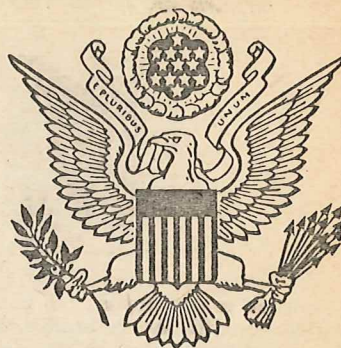
*Forespørsler til tidsskriftet må
alltid vedlegges SVARPORTO!*

Streif av

SAMBANDSSTATENES SAGA

3 foredrag holdt i Bærum Filatelistklubb

(Forts. fra nr. 7/8 1945).

Reformasjonen i England førte med seg stor uro og misnøye i brede lag av folket. Det var mange som krevde en vidtgående utrensing i kirkene med opphevelse av alt som bar preg av katolisisme og pavedømme. Puritanere ble disse kalt, og de slo seg sammen i landsbyen Scrooby i Nordengland. Men da de ikke fikk leve i fred her heller, dro de over til Holland, som den gang var fristed for folk av ulik kristendomsoppfatning. I lengden ble likevel det hollandske omgangslivet for verdslig for puritanerne, og de tok til å rette blikket mot landet på den andre siden av havet. Her drømte de om å skape et nytt samfund i samsvar med sitt eget kristensyn. For å nå dette målet vendte puritanerne seg til Virginiaselskapet, og etter en del tinging att og fram fikk de løfte om land. Samstundes ble det dannet et andelslag til å bekoste foretaket. Den 6. september 1620 lettet «Mayflower» anker i Plymouth (225) for å gi seg det ukjente i vold med 102 pilgrimsfedre ombord. Etter en stri overfart gikk de et par måneder etter i land ved Cap Cod på kysten av Massachusetts. Det syntes seg snart at de var landet for langt nord og attpå til på Londonerkompaniets enemerker. Juridisk sett var det tvilsomt om pilgrimsfedrene hadde rett til å busette seg i denne delen av landet. Ombord i «Mayflower» ble det derfor laget ei semje, som alle voksne menn i følget måtte skrive under. (227) Ordlyden i denne gikk i store drag ut på å reise et politisk samfund der alle skulle stå last og brast sammen. Denne Mayflowerkontrakten kom senere til å få stor betydning i Amerikas politiske framvokster.

Kolonien tok nå til å grunnlegge nybygget Ny Plymouth og kom etter hvert på god fot med indianerne i landet. Men den første tiden var full av motgang og nød, og mer enn halvparten omkom av sult og sott.

Det var ikke bare puritanerne som ble lyst utlegg for sin kristentros skyld. De franske protestanter, hugenottene, hadde det mye værre. Utvandringen til kronkolonien Ny-Frankrike var bare eslet folk av den rette, katolske tro, men de spanske, engelske og hollandske koloniene tok imot flyktningene, som kom til å danne et verdifullt innslag i folkeslaget. I året 1624 dro en liten flokk valloner over til Amerika med skipet «New Netherland» (253). Noen slo seg ned i den hollandske kolonien mens andre dro videre til Florida, der franske hugenotter hadde skapt et nybyggeranlegg så tidlig som i 1564 ved St. Johns-elva, men var blitt overfalt og fordrevet av spanierne.

Etter hvert som strømmen av innvandrere fra Europa vokste, skjøt det ene nybygget etter det andre i været kring Massachusettsbukta. Her i Ny-England dannet det seg snøgt et politisk og religiøst særpreget sentrum, og i 1629 fikk disse koloniene kongelig frihetsbrev med full godkjenning av «Selskapet for Massachusettsbukta». (287) Flere byer ble grunnlagt, og blant dem Boston, som ble hovedstaden. Navnet fikk den etter en gammel by — St. Botolf — i grevskapet Lincoln i Nordengland, der mange av nybyggerne var kommet fra.

De samme religiøse motivene som førte til Ny-Englanskoloniernes oppkomme var det også som gav støtet til at kolonien Maryland ble grunnlagt. Den mann som har æren av dette tiltaket var George Calvert, eller lord Baltimore, som han kalte seg da han ble adlet.

Lord Baltimore, som hadde tatt ved den katolske troen, var sterkt interessert i å skape et fristed for seg og sin familie og dessuten for alle trofeller, og blikket gikk mot den nye verden. Han forøkte seg først på New Foundland, men uten hell, og deretter prøvde han å komme over til Virginia. Den strengt puritanske befolkningen i Virginia satte seg imidlertid imot dette med nebb og klør. I sin nød vendte George Calvert seg til kong Karl I, men innen han hadde fått noe bestemt tilsagn døde Calvert, og det ble derfor sønnen Cecil Calvert som kom til å fullføre planene. Omsider kom emigrantene seg i veg (325), og den nye kolonien, som ble kalt opp etter den engelske dronningen, fikk navnet Maryland. Det fribrev Lord Baltimore fikk gav ham i virkeligheten uinnskrenket herredømme over kolonien. Han misbrukte likevel ikke den makten han hadde fått, men nyttet den med stor klokskap og omtanke for nybyggernes ve og vel. Det var i året 1634 at Maryland ble grunnlagt, og som et døme på lord Baltimores vidsyn kan nevnes, at han straks gav folk av alle trosslag ad-

gang til nybyggerksamfundet. Dette vokste snøgt i velstand og vørnad til stor avindsjuke for grannekoloniene, især Virginia, som tilmed prøvde å stoppe bureisingen. Det kom til krig og strid, og tilslutt måtte sjølvste Cromwell legge seg imellom.

Omframt de nasjonene som alt er nevnt tok Frankrike ivrig del i landnåmet på det amerikanske fastlandet. I Amerika har franskmennene bestandig hatt en særstilling blant banebryterne på det kulturelle området. Dette skyldes mange årsaker. Koloniseringstiltakene deres tok til på samme tid som engelskmennene etter at Den Spanske Armada var ute av dansen. Men allerede så langt tilbake som i de første tjue-tredve-årene av det sekstende århundrede hadde franske sjøfarere som Giovanni da Verrasano og Jacques Cartier skaffet hjemlandet en viss rett til nandnåm ved sine dristige og utfallsrike ferdertil Amerika. Mens de engelske innvandrere slo seg ned langs østkysten, der de helst drev med fiske og jordbruk, foretrakk franskmennene mindre stedbundne yrker. De livnærte seg derfor mest som handelsmenn, jegere og fangstfolk og flakket rundt om i det vidstrakte landet i lag med franske misjonærmunk. På det viset kom de etter hvert på vennskapsfot med indianerne som de lærte å kjenne og forstod å behandle med all mulig vørnad og høflighet. Ny-Frankrike (Canada) var i sin tid blitt grunnlagt av den vidgjetne, franske oppdageren Champlain, som hadde greidd å trenge helt fram til Huronsjøen. I Champlains fotspor fulgte mange andre pionerer, som til dømme pelshandleren Jean Nicolet og munken pater Marquette (129 — 327) som i 1634 fant vegen til vestkysten av Michigansjøen. I en vik ved navn Green Bay i sundet mellom Michigansjøen og Huronsjøen hadde indianerne hatt et samlingssted fra gammel tid av. Her så fanskmenne seg ut plass til en misjonsstasjon og budsendte alle stammer i nærheten. Da disse var samlet, ble det lest opp en lysing der det het at alt land som støtte opp til stedet var tatt i eie av den franske krone. Dette fredelige landnåmet ble stadfestet på det viset at et liljebanner ble plantet i jorden jamsides et svært kors som symbol på den verdslige og kirkelige makt. Høytidsakten ble så avsluttet med en latinsk hymne fra tallrike munkestruper. Dermed var det frøet sådd, som gav spiren til Wisconsin.

Det varte ikke lenge før det tok til å bre seg uro og utilfredshet blant nybyggerne i de nyengelske kolonier. Årsaken til dette var den fordomsstahet og trangsynthet som puritanerne overalt la for dagen. Mange fant sistpå tilhøvene bent fram utålelige, og blant disse var presten Thomas Hooker som sjøl hadde et særmerket demokratisk syn. Han tok derfor til å se seg om etter nytt land, som han fant ved elva Connecticut. (338). I 1635 fikk dette landet et svært tilsig av innvandrere, og året etter hadde det vokst opp et samfund på 800 mennesker, fordelt på tre byer. Fire år seinere møtte det fram utsendinger fra disse byene i Hartford, den ene av dem, og her ble det tatt ved en forfatning, som Hooker var opphavsmannen til. Connecticut var med dette det første samfund i historien, som har fått grunnloven sin bygget på et skrevet dokument.

Puritanerne som var rømt fra England på grunn av religiøs ufrihet, ble snart like ensidige

og fordomsfulle som landsmennene sine i gamlelandet når det gjaldt å dømme folk med ulikt kristent tankesett. En av dem de bar særlig nag til var Roger Williams (347). Han var sønn til

en fattig skredder og var blitt hjulpet fram til studie ved Cambridge på grunn av sine framifrå evner og sitt store nemme. Williams var prestelært og sjøl oppriktig puritaner, men likevel virket han for full frihet for andre trosbekjenninger og tok til motmele overfor styremakten når den straffa folk for misferd som bare kom kirken ved. Som følge av dette ble Williams sett på som en samfunnsopprører, som det gjaldt å gjøre uskadelig, og det endte med at han ble vist bort fra Massachusetts og Plymouth. Enda følte han seg ikke trygg, og for å redde seg unna forfølgerne flyktet han til en vennligsinnet indianerstamme. Hos dem holdt han seg gjemt en tid, men da så indianerne overlot ham en landstrekning ved Naragansettbukta, gikk han i gang med å legge grunnen til kolonien Providence (forsynet). Det varte ikke lang tid før andre slo lag med ham. Blant disse var Anne Hutchinson, som også var dømt for sine kjeterske meningers skyld. Det ble nå grunnet to kolonier i de traktene Williams hadde slått seg ned. Disse fikk fellesnavnet Rhode Island, som er en forvanskning av Red Island — den røde øya.

Den store svenske heltekongen Gustav Adolf hørte til dem som var sterkt interessert i et kolonitiltak i Amerika. Han hadde store planer om å skape et hjemsted derover for folk fra hele den protestantiske verden. Før kongen rakk å bringe planene sine ut i livet kom herferden til Tyskland på, og her stupte han som bekjent i slaget ved Lutzen. Imens hadde grev Oxenstierna fått arvgitt kongens planer, og etter fire års forbedelser var alt ferdig til avreisen. I slutten av året 1637 satte de to fartøyene «Kalmars Nøkkel» og «Gribben» kursen mot Amerika med en flokk utvandrere ombord. Disse bestod for det meste av svensker og finner. (401).

Tidlig neste år ankret fartøyene opp i Dela-

warebukta. Der kjøpte emigrantene land av de innfødte og gikk straks igang med å reise nybygget Fort Christina, oppkalt etter barne-dronningen hjemme i Sverige. Men det var ikke lenge de fikk være i fred for hollenderne, som var deres nærmeste granner. Disse gjorde krav på eiendomsretten til landet der svenskene hadde bosatt seg, og det kom stadig til krig og strid. Hollenderne framferd ble etter hvert mer utfordrende, og i 1651 bygde de Fort Casimir kloss opp til den svenske kolonien. Et slik overgrep kunne ikke svenskene finne seg i og gikk derfor til åtak på det hollandske fortet. Angrepet lyktes, og besetningen ble overmannet. Dette nederlaget resulterte imidlertid i et samstemmig rop om hevn blant hollenderne, og i 1655 seilte en stor hollandsk flåte med guvernør Stuyvesandt i brodden inn i Delawarebukta. Fort etter fort ble erobret av hollenderne som var svenskene langt overlegne i menneskemengde, og etter bare sytten års levetid var det slutt på kolonien Nysverige. Seinere gikk det ikke likere med hollenderne. I 1664 hørtok engelsmennene Nynederland, som ble gjort til fyrstedømme under hertugen av York. Til ære for ham ble kolonien om døpt til New York.

Den første europeiske buskipnad i Sydcarolina ble satt i verk av forskjellige grunneiere og artet seg nærmest som en pengeanbringelse fra disse jordspekulantenes side. I 1663 leide kong Karl II bort dette landet til en del av hofffolkene sine, og blant dem var hertugen av Albermarle, lord Clarendon og lord Ashley. Det gikk fullstendig forretning i hele foretaket idet det ble tilsatt emigrantagenter som forstrakte alle som ønsket det med reisepenger. Til slutt gikk det så vidt at det ble satt en stopper for denne virksomheten.

Imens var det kommet en større emigrant-sending fra Europa, bestående av irer og hugenotter for det meste. På vegen tok de opp en del folk fra Barbados. Så snart de var kommet vel fram, erklærte emigrantene seg for sjølstyrte og gikk igang med nybrottsarbeid. Et lite bysamfund vokste opp under navn Charleston (288), og her foretrakk mange av innvandrerne å slå seg ned da landet ellers var sumpig og usundt. Byen gikk derfor snøgt fram i vekst, slik at den etter to år tellet 400 innbyggere, som ti år etter var øket til 1200. I mellomtiden ble Charleston flyttet dit den nå ligger, og i over hundre år var den den viktigste havnebyen i de sørlige koloniene.

I 1649 ble det skipet en ny religiøs sekt i England. «Vennenes samfund» kalte medlemmene av denne sekten seg, men de fikk snart økenavnet «kvekere» av det engelske ord «Quakers» som betyr skjelve.

En av sektens mest framstående medlemmer var William Penn, den eldste sønnen til admiral Penn. Sønnen var født i London 1644, og under studietiden ble han sterkt grepet av kvekernes kristensyn. Faren prøvde på alle vis å få gutten på andre tanker, men da ingenting hjalp, ble han sendt til franske kongens hoff. Da faren døde lot han etter seg en formue og en gjeldsfordring hos den engelske kongen Karl II. Dette kravet var på 16 000 Pund sterling. Trass i det muntre livet ved Ludvig XIV's hoff beholdt likevel William Penn sin varme samhug med kvekerne, og da disse ønsket å skape seg et fristed i Amerika, gikk straks Penn inn for disse planene med liv og sjel. (316).

Den gjeldbundne engelske kongen hadde vanskelig for å innfri fordringen til Penn, og som vederlag ba da denne om å få bevilget en landstrekning i Ny-Nederland. Etter noen betenkning gikk kongen med på dette og gav Penn fribrev på et betydelig territorium mellom koloniene New York og New Jersey på den ene siden og Maryland på den andre. Her fikk Penn like frie hender som lord Baltimore hadde i Maryland. William Penn ville kalle denne nye kolonien sin for Sylvana, d. e. «Skoglandet», men kongen satte seg mot dette og krevde at den skulle hete Pennsylvania til minne om faren som i egen-skap av admiral hadde skaffet England øya Jamaica i krigen med Spania.

Penn bød nå alle som ville ta del i koloniseringen og delte ut land på gode vilkår. Det varte ikke lenge før folk tok til å strømme inn i landet fra alle kanter og uten omsyn til religionsoppfatning. Penn var nemlig svært tålsum i så måte. Han fikk istand en lovmessig forfatning grunnet på religiøs tålsumhet og menneskemildhet. Det ble gitt full politisk frihet med almindelig stemmerett, og lovene ble laget så skånsomme som det gikk an. Det var i det hele tatt William Penns ønske å skape en mønsterkoloni, og med dette for øye ble hovedstaten anlagt. Den fikk navnet Philadelphia som betyr «broderkjærlighetens by» etter en av de sju menighetene i Lilleasia. Da frihetskrigen brøt ut var Pennsylvania vokst opp til å bli den tredje største kolonien i Amerika enda den var en av de yngste av alder.

Det var nærmest sosialpolitiske grunner som førte til at general James Oglethorpe i 1732 fikk frihetsbrev av den engelske kongen Georg II for å grunnlegge kolonien Georgia. (318).

Oglethorpe var ikke bare en høy militær, men også gammelt parlamentsmedlem, og i røynda hadde planene hans sitt opphav både i humanitære og rent taktiske synsmåter. Han var nemlig sterkt interessert i å gi fattige men bra fanger fra gjeldsfengslene i England en sjanse i den nye verden, og dessuten hadde han en varm samhug med de tyske protestanter som i stor monn søkte vern under det britiske flagget. Men ved siden av dette var Oglethorpe interessert i å opprette en bufferkoloni i det ubefolkede landet mellom Sydcarolina, der engelsmennene hadde slått seg ned, og Florida med dets over hundre år gamle spanske bosetning. Spanierne, franskmennene og britene førte en kvass tevling seg imellom for å rive til seg handelen med indianerne og prøvde hver for seg å oppnå størst mulig politisk innflytelse. En og annen gjeldsfange kom seg saktens over i lag med noen protestanter fra Skotland og Tyskland, men framveksten gikk smått på grunn av den politikken som dannet bakgrunnen for tiltaket. Lenge varte det derfor ikke før Georgia tok eksempel av nabokoloniene Sydcarolina med dets store plantasjer, negerslaver og blomstrende kultur.

(Forts.)

POST

ang. redaksjonelle innhold sendes til redaktøren, Postboks 46, Høvik, ang. annonser, ekspedisjon, bokholderi etc. sendes til forretningsføreren, adresse Nytorget 5, Oslo.

LITT OM FARGESYN OG FARGEBLINDHET

Kåseri holdt i Drammens Filatelistklubb 14. mai 1945

Av dr. med. HARALD GJESSING

Som et anhang til herr Bugges interessante foredrag på forrige møte kan kanskje noen ord om fargesyn og fargeblindhet ha sin interesse.

Spør en forskjellige mennesker om hvilken farge et alminnelig blad har, vil man tilsynelatende merkelig nok få forskjellige svar alt etter vedkommende spurtes utdannelse.

En legmann vil således bestemt svare: det er grønt!

En som er inne i optikk, men ikke lægeutdannet vil svare: det avhenger av det lys, hvormed det belyses! I alminnelig dagslys vil et blad se grønt ut. Betrakter man det gjennom et grønt glass, vil det fremdeles fortone seg som grønt, men få en annen tone, som varierer fra grågrønt til helt svart. Ja under visse forhold vil den grønne farge helt forsvinne og en kan ikke skille det fra omgivelsene. *Bladets farge avhenger således av de medier, hvorigjennom de fra bladet reflekterte lysstråler må gå for å nå vårt øye.*

En fysiolog går et skridt videre! Han vil svare: *Bladets farge vil avhenge av hvilken del av vår netthinne som rammes av de fra bladet reflekterte stråler.* Han vil svare at det samme blad som på netthinnens sentrale deler viser seg grønt, også kan fortone seg som gult, ja endog grått, hvis dets bilde faller eksentrisk nok på synshinnen. Han vet videre at det samme blad som lagt på et hvitt papir tar seg grønt ut, vil gi et blårødt synsbilde når man etter en tids stirren vender blikket mot en annen hvit flate.

De tre forskjellige mennesker vil altså, enhver etter sin utvikling, med samme rett henlegge den grønne farges oppfattelse til tre forskjellige gjenstander. Legmannen vil henføre fargen til bladet, fysikeren til de stråler som reflektert fra bladet når vårt øye og fysiologen vil hevde, at det er lokalisasjonen på selve vår synshinne som vil betinge om en og samme ting skal se rød, gul eller grå ut!

Nå må vi imidlertid erindre, at alt det vi benevner som farge, bare er en tillært oppfattelse. Når vi f. eks. betegner sne som hvit, sot som svart, blod som rødt, guld som gult osv., så kleser der seg til et hvert fargebegrep et erindringsbilde eller som den tyske øyenlæge Hering kaller det — en *hukommelsesfarge*. Herav følger så, at for en fargeblind må en virkelig farge fortone seg ganske annerledes enn for en normal fargesende.

Men vi lærer snart at det ikke bare er arten av de stråler som belyser eller reflekteres fra en farget flate, som gir denne sin farge. Det er også stor forskjell på vår fargeoppfattelse enten gjenstanden belyses svakt eller sterkt. Således vil det samme hvite papir synes grått, når det ligger i skygge, men skinnende hvitt når det rammes av sterkt sollys. Dette er av betydning å erindre ved flere av de prøver som benyttes til å avsløre fargeblindhet, noe, som jeg seinere skal komme nærmere inn på. Her spiller nemlig øyets tilpasningsevne til det omgivende lys, dets såkalte

adaptasjon, inn. Og dette har det sin betydning å erindre fordi det nemlig kan hende at et individ kan synes fargeblind uten å være det i virkeligheten, når adaptasjonen p. g. a. visse manglende vitaminer i føden — særlig da A-vitamin — ligger nede.

Som dere vil erindre fra herr Bugges foredrag er det bare etersvingninger som strekker seg fra ca. 760 mikromy til ca. 400 mikromy — en my er en tusendels millimeter — som når de treffer vår netthinne der kan utløse de kjemiske forandringer som av vår hjerne oppfattes som lys lys eller farge.

Treffer alle disse svingninger samlet netthinnen, gir de oss inntrykk av ufarget, hvitt lys. Treffer derimot bare en bestemt bølgelinje synshinnens følsomme deler — de mest periferte deler er nemlig ikke lysoppfattende — så fåes bare en tilsvarende fargeoppfatning alt etter det sted som treffes. Mens nå oppfatningen for hvitt lys når utad til ca. 90° og oppad, nedad og innad til ca. 60°, så når med individuelle meget forskjellige variasjoner fargeoppfattelsen for *samtlig*e farger til ca. 50° utad og ca. 30° oppad, nedad og innad. Utenfor denne sone er man altså normalt mer eller mindre fargeblind, noe som enhver lett kan overbevise seg om ved følgende lette forsøk: Lukker man sitt ene øye og dreier det andre sterkt utover mot tinningen og så fører under god belysning en lakkstang langsomt innover fra nesensiden av, så vil stangen først sees som gråsvart, derpå som rød. Omvendt vil en grønn gjenstand ført på samme måte først oppfattes som grå, derpå gulgrønn og tilsist ren grønn.

Det er nettopp dette enkle eksperiment som danner grunnlaget for den fargeblindhetsteori som vel i øyeblikket ansees for den mest sannsynlige — den av engelskmannen Thomas Young i 1800 oppstilte lære i hans arbeid «Sound and light». Denne Thomas er kanskje et av de største genier som noentid har sett lyset — i all fall på Englands jord. Han var sin tids største fysiker, øyenlæge og ikke minst — sprogmann. Han var en aldeles fremragende kvinneforfører og levde derfor i et meget ulykkelig ekteskap. Han var Londons beste danser på sin tid ble det sagt. Hans motto var: Ethvert menneske kan alt det han vil, bare han får tid nok på seg. Da noen venner sa: Men du kan da ikke gallopere stående på to usaddele hester rundt en manesje, svarte han angivelig: Nei, ikke ennå, men jeg tar et veddemål på at jeg skal klare det bare jeg får tid! Og han vant sitt veddemål. Jeg sa han var tidens største sprogmann. Det fortelles følgende: Som ganske ung — han døde forresten relativt ung, bare 56 år gammel i 1829 — skulle han være huslærer for en rik lord, unge sønn av en viss Sir Barclay. Denne ville overbevise seg om at den vordende huslærer skrev pent og bad ham skrive for seg en oppgitt setning. Young, som da bare var 18 år gammel, bad om få gå inn i naboværelset og skrive der.

Da han ikke kom inn igjen så fort som lorden antok, gikk hans herlighet inn i nabostuen da han trodde han var blitt syk. Hans forbauselse var stor da han fant at han hadde oversatt setningen — foruten på engelsk — til tysk, fransk, italiensk, spansk, latin, gresk og sanskrit! Young var nemlig et sær barn med hensyn til utvikling. Alt 4 år gammel hadde han lest hele bibelen 2 ganger og 13 år gammel leste han flytende foruten engelsk, fransk, tysk, arabisk, latin, gresk, hebraisk og persisk!

Men tilbake til mitt utgangspunkt — eksperimentet med lakkstangen:

På grunnlag av dette og visse andre ting som jeg ikke skal komme nærmere inn på, framsatte Young i 1800 den teori, at *alle fargefornemmelser kan føres tilbake til 3 grunnfornemmelser* — som igjen svarer til 3 grunnfarger — rødt, grønt og fiolett.

Ved disse grunnfargers forskjellige blandingsforhold framkommer det øvrige av spektrets farger og derved de andre fargefornemmelser.

Det lyktes Young å reproducere den gule farge ved en blanding av rent rødt og rent grønt lys — spektralfarger. Seinere lyktes det Clerk Maxwell ved hjelp av sin fra enhver middelskolefysikk velkjente roterende skive å reproducere alfarger ved hjelp av tre.

Disse tre «grunnfornemmelser» for vårt fargesyn henla Young til tre forskjellige fiberarter i vår netthinne og mente at de røde lyssvingninger irriterte de rødoppfattende, de lysbølger vi kaller grønt lys, påvirker de grøntoppfattende og det fiolette lys de fiolettpersiperende. Den partielle fargeblindhet skulle nå etter Thomas Young bestå i at en eller flere av disse fornemmelser for grunnfargene er falt bort.

Imidlertid led Young som mange andre «seere» av den feil at han ikke hadde tålmodighet til å underbygge den lære han framsatte tilstrekkelig med eksperimenter. Han manglet tålmod! Et meget karakteristisk eksempel i så henseende er f. eks. hans løsning av hieroglyfenes gåte. Som dere vil erindre ble det funnet en eiendommelig sten under skansegravningen ved Rosette — en av Nilens armer i dens delta — da Napoleon var i Egypt. Den hadde tre forskjellige innskrifter: gresk, demotisk, dvs. en art folkespråk som man delvis kunne tyde og hieroglyfer, som en før 1821 ikke kunne tyde. Nå viste det seg at såvel på den greske tekst som i den demotiske fantes 3 egennavn: Arsinoë, Ptolemaios og Kleopatra. I hieroglyfteksten stod noen tegn inne i firkanter, såkalte kartuocher. Da Young fikk se stenen i British Museum slo den tanke ham, genial som han var: La oss si at disse i kartuocher stående tegn betyr de ovennevnte tre egennavn. Setter vi inn deres bokstaver får vi en god del av alfabetets bokstaver. Dette ble gjort og dermed var hieroglyfenes gåte løst. Men han hadde ikke tålmodighet nok til å dechifrere de resterende manglende bokstaver. Det ble franskmannen Champollion som gjorde dette og for etterverdenen står som den egentlige løser av det nevnte mysterium.

På samme måte gikk det med Youngs fargeblindhetslære. Det ble tyskeren Helmholtz som nærmere utviklet og begrunnet den. Men Youngs navn er dog ikke glemt og teorien kalles den dag idag innen den vitenskapelige verden: *Young-Helmholtz* teori. Youngs lære kunne nemlig ikke

forklare alle de fenomener man traff ved fargeblindhet, spesielt ikke den partielle fargeblindhet. Det er nemlig slik, at en sjelden er helt rødblind eller helt grønnblind. Ifall Youngs lære om de tre isolerte fargeoppfattende fibre var riktig, måtte individet med denne anomali nemlig være dette, hvis en av disse fiberarter manglet. Men da selv meget fargeblinde individer i alle fall under visse forhold kan oppfatte enkelte nyanser av såvel røde som grønne farger, så oppstillet Helmholtz den hjelpehypotese: *Det er tre fargeoppfattende fibre i netthinden. Hver av disse iriteres vesentlig av røde, grønne eller fiolette stråler alt etter sin art, men også om enn i mindre grad av de andre bølgelengder.* Altså vil de persiperende netthindelementer fortrinnsvis irriteres av røde stråler, men også av gule, grønne og fiolette. Tilsvarende da også for de andre elementers vedkommende.

Young-Helmholtz' om man vil mekaniske trikromatiske fargeblindhetsteori har i den seinere tid fått en farlig konkurrent i *Hering's kjemiske, tetrakromatiske teori.*

Hering oppstiller et 4-farget, kjemisk system. Han regner rødt, gult, grønt og blått som grunnfarger.

Da nå enhver av naturens farger opptrer i forskjellig metningsgrad forklarer Hering dette slik: Enhver farge består av to komponenter minst — en farget og en hvit. De nevnte *rene grunnfarger har bare disse to valører eller komponenter* — den fargete og den hvite. *De urene farger, blanningsfargene* — og det er dem vi hyppigst treffer på, — *har foruten den hvite to andre komponenter.* Således består f. eks. fiolett av en blå, en hvit og en rød komponent. Den mengde hvitt som er tilblandet hver enkelt farge, betinger dens nyanse eller metningsgrad.

I motsetning til Young-Helmholtz's fibresystem mener nå Hering, at der i netthinden fins 3 ulike kjemiske substanser hvis forbruk eller dissimilasjon og hvis regenerasjon eller assimilasjon framkaller lys- og fargefornemmelser — nemlig en for oppfattelsen av rødt og grønt, en for blått og gult og endelig for svart og hvitt. Dette kjemiske stoff som bevirker disse oppfatninger henlegger han til det eiendommelige syns- purpur som fins bare i netthindens stavapparat, et eiendommelig stoff som blekner i lyset, men i mørket atter regenerer. Dette kan lett demonstreres på dyreeyene. Jeg antar at en del av mine tilhørere erindrer de fantastiske detektivhistorier om fotograferingen av bildet av morderen i den dreptes øye. Kipling har bl. a. skrevet en slik fortelling fra India. Dette er den rene fantasi, selv om en rigtignok på froskøyne og andre dyreeyene kan få istand bilder.

Hering framstiller nå fargeoppfattelsen slik: Den svart-hvite substans fins overalt i netthinden og vil iriteres av alle ætersvingninger med en bølgelengde mellom 760 og 400 mikromy. Det kommer da istand en dissimilasjonsprosess med lysinntrykk av hvitt som resultat. Når virkningen opphører går prosessen igjen tilbake og assimilasjonsprosessen gir da svart som endeprodukt. Fallor rent røde stråler inn i øyet, dissimileres den rød-grønne substans, mens alle andre ætersvingninger er uten virkning på denne substans. Resultatet blir en rødforneelse. Fallor rent grønne stråler inn skjer en assimilasjon. Resultatet blir grønt. Fallor nå samtidig både røde og

grønne stråler inn på samme netthinneparti og disse svingninger har samme intensitet, så skjer der hverken assimilasjon eller dissimilasjon — altså vi får intet fargeinntrykk men derimot oppfattelsen av hvitt! Herved kan Hering forklare oppståen av komplementfargene — at altså blandingen av to helt forskjellige farger gir inntrykk av hvitt lys! Men derved blir jo nettopp det, vi i det daglige liv er vant til å betrakte som utfyllende farger — komplementær betyr jo utfyllende på fransk — det motsatte etter Hering. Derfor kaller han dem også Gegenfarben, motfarger. Og av den grunn kalles Herings teori for fargeoppfattelsen for Gegenfarbentheori.

Jeg skal ikke her komme inn på visse subtile forsøk som underbygger Herings lære, men bare nevne noen få praktiske og for alle lett gjennomførlige, som støtter den:

Fikserer man et farget objekt noen sekunder og så kaster blikket på en helt hvit bunn, framkommer et farget bilde av gjenstanden — men med dennes komplementærfarge! Rødt gir således blågrønt, orange blått, gult induserer indigoblått og gulgrønt fiolett. Bare om objektet har en ren grønn farge oppstår en helt ny farge — helt ukjent i spekteret — nemlig purpur! Et annet forsøk som også støtter Herings lære er det, at et lyst objekt som plasseres i nærheten av et mørkt — f. eks. på mørk bunn — vinner i lys-
het og at et farget objekt meddeler et ufarget sin komplementærfarge. Dette er de såkalte *simultan-
kontraster*. Dagligdags ser vi dette når vi betrakter en mørk åsrygg mot aftenhimmelen. Den ser da mørkere ut enn vi skulle vente og selve himmelen like ved åsryggen ser tilsvarende lysere ut. Også det såkalte lageskyggefenomen støtter Herings lære. Det framkommer når man belyser en hvit flate med to lys, et hvitt og et farget, og holder en stav mellom lysene og flaten slik at staven kaster to skygger. Den skygge som belyses av det fargete lys alene skulle en jo tro hadde bare dettes farge, men p. gr. a. simultan-
kontrastfenomenet får den det fargete lys' komplementærfarge.

Dere kan synes jeg har vært vel teoretisk hit til i min framstilling. Det var jo den mere praktiske side av farger og særlig da fargeblindhets-spørsmålet dere ville høre om. Jeg har imidlertid ment at jeg burde gå såpas i detaljer for at dere bedre kunne forstå den rent praktiske side av saken.

Fargeblindheten har sikkert vært kjent helt fra den grå oldtid. Men at den kunne spille noenslags praktisk rolle i det daglige liv utenom at den lidende fant færre jordbær enn den normale, eller kunne gjøre latterlige forvekslinger, hadde vel ingen trodd. Den er først beskrevet vitenskapelig i 1794 av den bekjente engelske fysikeren Dalton, som selv var fargeblind og har etter ham fått navnet daltonisme. Dalton var kveker. Som sådan var det ham forbudt å gå i sterkt lyse klær. Han ble kalt til hoffet. Hoffdrakten var på denne tid skarlagensrød. I tre dager gikk så Dalton omkring i en slik farget drakt i den salige tro at den var — flaskegrønn! Blodrød farge fortonet seg nemlig for ham som nevnte farge! I sin interessante bok «Colour blindness and colour perception» forteller den kjente engelske øyenlæge Edridge Green en rekke morsomme eksempler på hvordan folk langt opp i årene har vært ubekjent med sin medfødte

anoamli og først ved et ofte smertefullt eksperiment er blitt oppmerksom herpå. Således kom en dag en englender inn i et værelse hvor ilden brente på kaminen. Foran denne så han noe ligge på golv et og idet han sa: «What a curious green thing is this» tok han det undersøkte i hånden. Et dypt brannsår belærte ham om den for ham hittil uoppdagede anomali han led av.

Når vi snakker om fargeblindhet mener vi i det daglige liv bare den som bevirker forveksling av rødt og grønt — henholdsvis at den lidende ikke kan oppfatte røde eller grønne farger. Og vi mener dermed også alltid den medfødte. Den kan nemlig også være erhvervet ved en rekke — delvis meget alvorlige sykdommer — sykdommer i synsnerven og synshinnen, dem jeg ikke her skal komme nærmere inn på. Jeg nevner bare at missbruk av tobakk eller alkohol — særlig i samtidig kombinasjon av begge disse gifter — kan bevirke en eiendommelig art av fargeblindhet, som motsatt den medfødte til en begynnelse alltid er lokalisert til øyets synfelts sentrale deler, mens preferien av fargesynsfeltet fremdeles oppfatter fargene normalt. Den slags fargeblindhet så en meget hyppig under den forrige verdenskrig — om tilsvarende under denne vet jeg ikke p. gr. a. mitt lange sanatorieopphold på Grini. Årsaken var da sikkert kombinasjonen av disse gifter med mangelen av visse vitaminer. Tilførsel av tran bidrog nemlig i høy grad til å helbrede lidelsen.

Den medfødte fargeblindhet opptrer praktisk talt bare hos menn! Det viser seg videre at ca. 4,2 pst. av alle menn er helt fargeblinde mens ytterligere mellom 4 og 5 pst. er mer eller mindre fargesvake — ikke minst som de såkalte *anomale trikromater*. Disse vil under gode lysforhold og når de er uthvilte se farger helt normalt, mens de trette eller under dårlige lysforhold — og lettest da når begge disse lysforhold er til stede — er fargeblinde. De vil derfor til en begynnelse se rød farge som rød og grønn som grønn, men plutselig slår de over i hverandre. Disse individers anomali er derfor langt farligere i sikkerhetstjenesten enn ekte fargeblinde, da de selv motsatt de siste, oftest er helt uvitende om den. De blir meget forarget på lægen, når denne påstår det er noe galt med deres fargeoppfatning. De mener de ser like godt som noen. Mens altså rundt 10 pst. av alle mannlige individer er mer eller mindre fargeudyktige, er bare ca. 0,4 pst. av alle kvinner fargeblinde.

Fargeblindheten nedarves på samme måte som blødersyken, hæmofilen samt en spesiell type av nattblindhet kombinert med nærsynthet, videre den såkalte Lebers arvelige synsnervesvind samt en bestemt muskelsykdom, hvor muskelfibrene sviner og erstattes med fett, så den lidende ser abnormt kraftig ut, mens han så å si ikke eier muskler. Den såkalte *Horners lov*, hvormed fargeblindhet nedarves, lyder slik:

De selv ikke manifest fargeblinde kvinner tjener som overførere eller konduktorer for anomalien slik at de overfører denne latent til sine døtre. For at en kvinne skal være manifest fargeblind må hun ha lidelsen arvet både på mors og fars side. Fargeblinde menn får ikke fargeblinde sønner. Men får de døtre vil disses sønner ofte være det. Sønnen av kvinner hvis fedre er fargeblinde har altså størst utsikt til å bli fargeblind.

Av ovenstående fremgår det altså at en gift kvinnelig konduktør bør være meget varsom i valget av sine elskere! Jeg kjenner således et eksempel, hvor en fargeblind konduktør, i hvis manns familie, hva jeg har kunnet overbevise meg om, ikke fins fargeblindhet, fikk en datter som er totalt rød-grønnblind. Den angivelige far er således ikke barnets far!! Jeg kan ikke her komme nærmere inn på de faktorer som betinger arvens gang ved daltonismen. Det får være nok å si at den er direkte kjønnsbundet og står i forbindelse med de såkalte X-kromozoner, eien-dommelige dannelser i sed- og egg-sellen som har med arven å gjøre.

Mens man som nevnt før ikke tilla fargeblindheten noe praktisk betydning, var det en jernbaneulykke ved Lagerlunda i Småland som først åpnet øynene for denne anomalis store betydning hvor det gjelder sikkerhetstjenesten.

Øyenlægen Holmgreen påviste nemlig at det skyldtes en fargeblind lokomotivfører at ulykken fant sted. Dette førte til en obligatorisk farge-sansundersøkelse hos alle jernbanefolk i sikkerhetstjenesten og tilsvarende for sjøfolk.

Holmgreens garndukkeprøve er den eldste av de forskjellige fargeblindhetsprøver som er laget. Den utføres slik:

På et hvitt underlag bres ut en mengde zefyr-garndukker. De har de mest forskjellige farger og nyanser, som er blandet godt sammen. Ut av haugen tar lægen en blågrønn dukke uten å nevne fargen, og ber ham som skal undersøkes om å legge til denne alle som han synes er av samme eller tilnærmelsesvis samme farge. Den fargeblinde vil da — foruten en del riktige — legge i haug en del blågrå og blårøde dukker.

(Forts.)

Frimerkene som REKLAME

MISFORNØYELSE MED DEN KONSERVATIVE LINJE I ENGELSK FRIMERKEPOLITIKK

Ved velvillig imøtekommenhet fra «The Stamp Magazine» har vi fått anledning til å gjengi nedenstående artikkel av Charles W. Stokes. Den stod først i juninummeret av «Art and Industry».

De la muligens merke til at en handler for noen tid siden tilbake ble ilagt en mulkt fordi han ulovlig var i besiddelse av 16 000 ubrukte amerikanske frimerker. Det var ikke fordi han hadde smuglet dem inn — frimerker er ikke tollpliktige — men fordi han hadde forbrutt seg mot valutarestriksjonene.

Og så en dag eller to seinere ble spørsmålet reist i Overhuset angående frimerker som sol-datene sendte hjem og som ble konfiskert. En av lordene var av den mening «at det var bedre at menn i hæren brukte sine penger til ting som hadde en stadig verdi og interesse istedet for å bruke dem til alt det souvenirs-skrot de kjøpte til vanvittige priser». Svaret var at importreguleringen for frimerker, satt i kraft i juni 1940, hadde som sitt første mål å spare på utenlandsk valuta. For utenlandske frimerker som kommer fra utlandet, enten de nå er brukt eller ubrukt, ansees som import, hvis de da ikke er benyttet til alminnelig porto på brev i befordring. Forsøk selv. Forsøk å få Deres utenlandske venner til å sende Dem noen få eksemplarer, verd noen pence eller noen shilling. De vil få en trykt meddelelse holdt

i en anmassende tone, fra Finanskontrollen, selv om det lykkes Dem å få merkene frigitt mot løfte om å betale etter krigen.

Før krigen ble mange hundrede tusen pund sendt ut av landet hvert år fordi handleere og nyhetsklubbene hadde løpende ordrer hos sine utenlandske forbindelser for så og så mange dusin, hundreder eller tusener av enhver ny ut-gave. Teoretisk var dette selvfølgelig en gjen-sidig trafikk, med eksport av våre frimerker til utenlandske handleere. Problemet er imidlertid at det ikke finnes noen statistikk som viser hvor meget der kom tilbake og om trafikken noen-sinde balanserte. Det skulle imidlertid overraske meg om den noengang gjorde det. For oppriktig talt, vi har aldri utgitt den samme mengde som visse andre land, heller ikke har vi gjort våre merker så ettertraktelsesverdige.

Istedet for å være bare et filatelistisk problem blir det en liten del av vårt eksportproblem. Vi kan derfor anvende på det noe av særkjennet ved den industrielle kunst. Og det deler seg straks i det stereotype og det fantasifulle.

I frimerkets første dager brukte de fleste land

portretter på merkene, i alminnelighet av den regjerende fyrste eller fungerende president.. Denne generelle regel hadde imidlertid unntagelser. Sambandsstatene f. eks. har en bestemmelse om at ingen levende person må avbildes på dets merker, og seilskipet fra British Guiana, som nettopp hadde sitt jubileum, så dagens lys i 1853.

Men til tross for at portrettene i mange land ble etterfulgt av andre motiver allerede før slutten av det nittende århundrede — de mest berømte var antagelig Sambandsstatenes Columbus-utgave i 1893, en utgave som var begynnelsen til de såkalte minnefrimerker — så fortsatte de fremdeles i England. Våre merker har aldri vært annet enn portretter av regjerende konger og dronninger. I 1913, 1924 og 1929 kom dog nye merker nemlig Britannia, den britiske løve

(for The British Empire Exhibition) og St. Georg og dragen (for Verdenspostforeningens kongress), men ikke før kroningsmerkene i 1937 fikk vi portretter av både kongen og dronningen og ikke før ved jubileet i 1940 brukte vi portrettet av en avdød suveren.

Det er pussig at flere av imperiets land ikke syntes å lide av de samme hemninger. Newfoundland, f. eks., utsendte i 1868 et merke med portrett av den daværende prinsen av Wales i høylanderkostyme og i 1897 av hertugen av Windsor som barn. Både Kanada og New Zealand har utstedt merker med bilder av de kongelige prinsesser, mens Australia nettopp har utstedt et med hertugen og hertuginnen av Gloucester.

La oss imidlertid kaste et blikk på dette portrettgalleri. Viktoriansk og Edwardiansk frimerkekunst var — nå ja, nettopp hva disse navn innebærer. Med Georg den Vtes tronbestigelse kom et nytt trekk, kongens portrett var i ¼ istedenfor i hel profil. Men neste år kom det på nytt i hel profil og med unntagelse av kroningsmerkene har man seinere trofast fortsatt med det. Det er igjen ganske pussig at enkelte av Dominionene, som utsteder sine egne frimerker, har hatt mange vakre en face portretter. Edward den VIII merket, som jeg tror var det første britiske framstillet i dyptrykk, var et sjokk. Georg den VI merket med sine fire nasjonale blomsteremblemer i hjørnene og sin vakre skrift er meget sjarmerende, men jeg tror det kunne blitt ennå bedre ved bruk av den samme skyggelegging som ble benyttet for Edward den VIII merkene.

Men hvorfor i all hverden er alle verdier opp til 1/- den samme, unntatt rammen og fargen? De første 6 (½ d. til 3 d.) har verdien i en tynn hvit sirkel. De neste tre (4d — 5d — 6d) har ingen sirkel. De neste fem (7d til 1/-) har en diamantformet ramme og omtegnede blomster. De verdier som ikke sees så ofte, 6d, 2/-, 5/-, 10/- har portrett i forbindelse med det kongelige våpen.

La oss gå tilbake til Sambandsstatene. De er svært gla i presidentutgaver. Foruten mange utgaver av Washington og Franklin finnes der 7 forskjellige komplette presidentutgaver med forskjellige portretter til forskjellige verdier. Den beste var sansynligvis den fra 1922 med 28 forskjellige tegninger, selv om også 1938 utgaven, som nå er i bruk, med 32 forskjellige tegninger — alle med 3 unntagelser med portretter av presidenter — også må betegnes som meget karakteristisk. Eller, hvis De ønsker vakre portretter, se på noen av Belgias merker. Eller igjen, for å komme nærmere hjem, sammenlign vår britiske kroningsutgave fra 1937 med våre kronkoloniers — som både ble tegnet og trykt i dette land.

Før vi forlater dette emne og tar fatt på propagandaen skal vi se litt statistikk. I de siste 20 år, siden 1924, har Stor-Britannia utstedt bare 52 forskjellige merker. Mens Kanada f. eks. brukte 64 forskjellige tegninger, brukte vi bare 15.

Island benytter sine merker til å fortelle verden at det er eksportør av torsk og sild.

Og nå med hensyn til propagandaen. Våre egne autoriteter synes aldri å ha fått øynene opp for de store propagandamuligheter som ligger i frimerket. Som en av de mest almene forbruksartikler som finnes har frimerket helt ut forbløffende muligheter i valget av tegninger. Valget av motiv, fra historie, nasjonale bedrifter, personer, landskaper, filantropiske foretak osv. er endeløst, enten det benyttes for å påvirke den utenlandske mottaker eller for å påminne den innenlandske. Og fordi en så stor prosentsats av samlere er ungdom er det en god idé pedagogisk sett å trykke på frimerkene portretter av landets store menn, historiske episoder, naturtilganger og scenerier — som så mange land også gjør.

Ovenstående merker fra Sambandsstatene, Finland og Norge er rene propagandamerker.

Men for å begynne med begynnelsen så finner vi at Storbritannia er en av de få nasjoner som ikke setter sitt eget navn på frimerkene. Kanskje er det en av våre underfundige måter til å få utlendinger til å føle seg underlegne. Men det er temmelig dårlig propaganda.

Det er langt fra meg å ville foreslå at vi skulle kappes med — vel, la oss si våre guttedagers Sentralamerikanske republikker, som fant at det var lettere å utstede frimerker enn å inndrive skatter. Eller at vi skulle kopiere noen av de trivialiteter som tilskynder noen stater til nye utgaver — slike som Italias «Verdensmesterskapet i fotball» eller Sambandsstatenes «Filmens 50 års jubileum». Eller Italias hysteri over sitt afrikanske imperium eller Tysklands over nazismen. Eller utvekslene ved noen av utgavene for de frie franske kolonier. Men når vi tenker på den forskjell det kan være mellom «minnefrimerker» og andre — en forskjell som enhver frimerkesamler kan fortelle om — tenk da på hvilken sjanse vi mistet i 1940.

I 1940 var det frimerkets 100-års jubileum. Det var en britisk oppfinnelse. Billedvalget var derfor av usedvanlig interesse. Men hva gjorde

vi? Vi laget et frimerke noe større enn vanlig med bilder i profil av dronning Victoria og Georg den VI og med to årstall. Ikke et ord forklarte hva de betød. Det var seks verdier — $\frac{1}{2}$ d til 3 d — og når unntas fargene var de alle like.

Sammenlign dette med et annet minnefrimerke — sansynligvis det mest berømte som noengang er utgitt — og som huskes av enhver som har sittet med et frimerkealbum. Det er Kanadas merke fra 1898, utgitt til minne om innføringen av penny tariffen innen det britiske imperium. Det bestod bare av — nå vil De sikkert huske det — et verdenskart hvor imperiets land var angitt i rød farge.

Og studer så noen av de vidunderlige billedserier som er sendt ut av andre land. De berømte amerikanere, ungare, svensker, østerikere og tsjekkere, Nasjonalparkserien fra Sambandsstatene, dets helter fra hær og flåte, dets iøynefallende flypostmerker eller de siste tegninger for Forsvaret, Seieren og de fire friheter. Se på de vakre kanadiske serier med reproduksjoner av berømte malerier, premierministre, landskaper, historiske scener, den kongelige familie og krigsmerkene. Eller de moderne tegninger som Sveits sender ut angående sitt viktigste økonomiske aktiva — naturen. Se på de mange serier vi selv sender ut for våre kronkolonier med illustrasjoner fra deres flora, fauna, naturtilganger og endog deres geografiske beliggenhet på kartet. Eller flypostmerkene som nesten alle land gir ut, vårt eget unntatt.

Fra 1858 til 1917 utgav Russland omkring 120 forskjellige merker. Siden har det utgitt ca. 700 og det har brukt dem vesentlig til å gjøre den russiske borgere kjent med deres eget land, deres store menn og institusjoner. Russland har latt trykkpressen arbeide temmelig hardt. Det har blant annet utgitt to utgaver for undergrunnsbanen i Moskva (en ved åpningen og en ved utvidelsen) for ikke å snakke om alle sovjet barn og røde soldater samt minst fem Leninutgaver. Men også det czaristiske Russland utgav et års tid før utbruddet av den første verdenskrig en meget vakker utgave, som framdeles søker sin like, med sytten portretter og scenerier i anledning av Romanovdynastiets 300-års jubileum.

Bruk

Norsk Filatelistforbunds stempelvignetter

3 øre pr. stykk, hvorav 1 øre
går til Norsk Postmuseum.

Fåes i «Samlerluka», hos Frimerke-
handlerne og direkte fra Rambæks
Trykkeri, Tollbugata 2, Oslo.

Blokker à 50 stk. kr. 1,50

HVEM er HVEM ? på frimerkene

Ved redaksjonssekretær PER GRAMBO

AMERIKANSKE PRESIDENTER

Washington, George (1732—99), sønn av en rik planter, hvis foreldre forlot England 1657. 1749 landmåler, 1751 militsoffiser, 1774 medlem av nasjonalkongressen i Philadelphia, sjef for hæren 1775 og til 1783 da uavhengighetskrigen sluttet, vant i denne flere seire, 1787 medlem av den grunnlovgivende forsamling, ble dennes formann, unionens president 1789—97, 1798 atter sjef for hæren. Arbeidet i sin presidenttid for et godt forhold til England. Med glimrende statsmanns- og feltherreegenskaper forbandt han de beste egenskaper som menneske.

Adams, John (1735—1826), advokat, 1774 kongressmedlem, ble en av lederne av uavhengighetspartiet, 1778—82 amerikanernes talsmann i Holland og Frankrike, 1785—88 gesant i London, president 1797—1801. Berømt brevveksling med hustruen Abigail. Skrev et trebinds verk: *Defence of the constitution and government of the United States*. Den første som bodde i Det hvite hus, nærmeste nabo var da 1 km. borte. Ble den eldste av alle Amerikas presidenter, 90 år.

Jefferson, Thomas (1743—1826), 1767 advokat, 1775 medlem av kongressen, skrev utkastet til uavhengighetserklæringen, 1779—81 guvernør i Virginia, 1785 gesant i Paris, 1790—93 utenriksminister, 1801—09 president, valgt av demokratene. Flere skrifter. Befordret sterkt de enkelte staters selvstendighet overfor Unionen. Meget begavet, talte mange språk, hjemme i lægekunsten, dyktig matematiker, gjorde flere oppfinnelser.

Madison, James (1751—1836), 1772 advokat, 1780—83 kongressmedlem, 1787 av den konstituerende forsamling, 1789—96 i Representantenes hus, leder for republikanerne, grunnla Sydstatenes seinere lære om enkeltstatenes suverenitet, 1809—09 utenriksminister, 1809—17 president, gjennomførte med energi krigen mot England 1812—14.

Monroe, James (1759—1831), 1783 kongressmedlem, 1790—94 senator, 1794—96 gesant i Paris, 1799—1802 Virginias guvernør, 1811—17 statssekretær, 1814—15 krigsminister, 1817—25 president, anerkjente 1822 de nye spanske republikker, framsatte 1823 i sitt årsbudskap til kongressen Monroe-doktrinen: at De forente Stater ikke vil tåle noen europeisk innblanding i de amerikanske staters indre anliggender. Var den siste president som opptrådte i knebenklær med kokarde og kårde.

Adams, John Quincy, (1767—1848), sønn av president John Adams, 1794—1801 gesant i Holland og Preussen, 1803 senator, 1825—29 president. Han var den president som tidligst gikk i statens tjeneste, 14 år gammel legasjonssekretær i Russland. Kjente personlig 15 av De forente Staters presidenter. Den eneste president som ikke tilhørte noe parti. Som 17-åring hadde han allerede fartet overalt i Europa. Overgikk alle andre presidenter i sjusket påkledning, førte et jevnt og enkelt liv. Døde av hjerteslag i selve kongressalen.

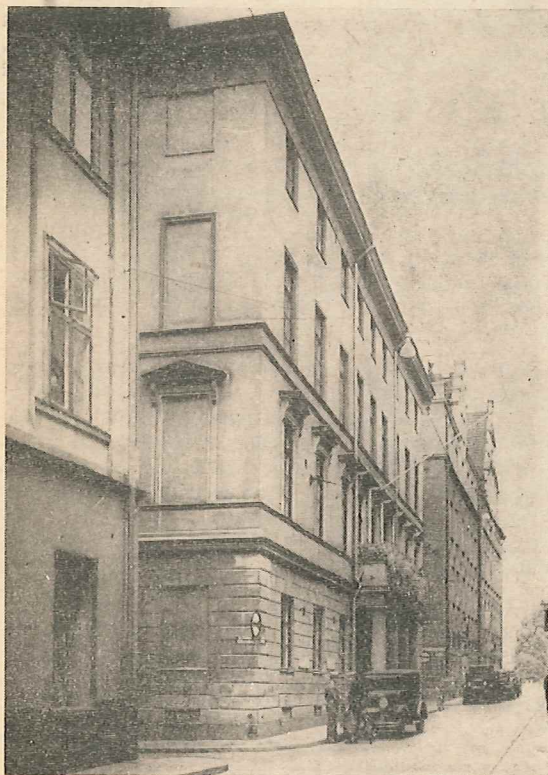
Van Buren, Martin (1782—1862), 1809 det demokratiske partis fører, 1812 medlem av staten New Yorks lovgivende forsamling, 1837—41 president, den første amerikanske president som var født under Stjernebanneret. Bekjempet slaveriet, oppstillet av frijordspartiet som presidentkandidat 1848, men ble ikke valgt, trakk seg deretter tilbake fra det politiske liv. Fremragende sakfører, men ubetydelig som president.

Harrison, William, (1773—1841), guvernør, først i Nordvestterritoriet og siden i Indiana hvor han gjorde et stort arbeid for indianerne, vant i 1813 en stor seier over engelmennene og indianerne, ble medlem av kongressen og senatet, 1836 whigkandidat til presidentposten, president 1840, men døde en måned etter valget. Utdannet som læge.

Postmuseum i Stockholm.

Av museets föreståndare, aktuarie
Paul Gerhard Heurgren.

Postmusei byggnad.
(Huset med blomsterprydd balkong.)

I Sverige var det Nordiska Museets och Skansens energiske upphovsman, Arthur Hazelius, som vidtog åtgärder att åt en eftervärld bevara postala föremål. Efter det han år 1885 gjort framställan till K. Generalpoststyrelsen att till Nordiska Museet få överlämnat postale föremål, fick Nordiska Museet samma år från postverket en större samling brevlådor, postväskor, brevstempelar m. m., vilket allt efter postmusei tillkomst övertagits av detta museum.

Första tanken på ett svenskt postmuseum framkom 1893, då poststyrelsen genom ett tryckt circulär uppmanade postmästarna att till postverkets persedelförråd innlevera sådana föremål, som «kunde anses för ett blifande postmuseum vara av något värde».

År 1903 hölls i Stockholm det första nordiska

posttjänstemannsmötet och i samband härmed var anordnad en posthistorisk utställning. Den främste initiativtagaren till både mötet och utställningen var dåvarande postexpeditör och sedermera postdirektören E. G. Lannge. Följande år väckte Lannge förslag, som vann poststyrelsens gillande, om inrättande av ett postmuseum, vilket senare fick övertaga ett betydande antal av de föremål, vilka exponerades på postutställningen 1903. Till lokal åt postmuseum uppläts fem rum i postverkets fastighet Lilla Nygatan 6 i Stockholm; en stilfull och ganska monumental byggnad från 1820-talet.

I december 1906 öppnades postmuseum för allmänheten. Sedan den tiden har museet många gånger omändrats och utvidgats. Museet upptager nu i Lilla Nygatan 6 våningarna en, två och tre trappor upp med ej mindre än 36 rum, av vilka 5 äro expeditiionslokaler, 3 inrymma museets filatelistiska bibliotek, 15 de historiska samlingarna och 7 frimärkssamlingarna. 3 rum äro utställningsrum, 1 rum användes för filmvisningar och föreläsningar och 2 rum till magasin. En stor del av källarvåningen användes även till magasin. Bottenvåningen i museifastigheten står nu under reparation. När denna är avslutad, skall även dessa utrymmen, en större sal och tio rum, tagas i anspråk för de historiska samlingarna, som komma att ordnas om efter moderna museiprinciper.

De historiska samlingarna.

I det rum vi först komma in i, finna vi fotografiförstoringar av porträtt över chefer i postverket från drottning Kristinas gunstling, Magnus Gabriel de la Gardie, som hade hela postverket i förläning fram till nuvarande postchefen, generaldirektör Anders Örne, en mangsidigt kunnig och med många viktiga uppdrag betrodd man, som under kriget talade fritt ur hjärtat för sanning och rätt. I detta rum hänger även ett ståtlig porträtt över svenska postverkets upphovsman, rikskanslern Axel Oxenstierna. Nästa rum inrymmer några vackra panoramor eller landskapsbilder med i dessa placerade små modeller av poståtkdon. I det därpå följande rummet finnes åtskilligt att beskåda, bland annat en av en konstnär Jerk Wekmäster utfört runt väggarna löpande

fris, som illustrerar svenska postverkets utveckling från 1600-talets början fram till närvarande tid. Här har även placerats två ståtliga postdiligenser från 1880-talet, en postkärra och en renpost bestående av akja med postsäckar och en uppstoppad ren, vilken en gång i sin livstid räddat en postförare från att drukna.

Derpå följer et rum med en större monter och flera väl gjorda modeller av järnvägspostvagnar. I montern ses ett vinterlandskap i vilket, om man trycker på en knapp, en liten bildilgens eller postbuss löper runt. Dessa hästdiligensernas moderna efterföljare finnas här även i flera andra modeller. Det rum, vi sedan ha att passera, inrymmer «brevets historia» med föremål av hög ålder. Ett kilskriftbrev bestående av en bränd liten lertavla är från tiden omkring 500 år före Kr. Ett påvebrev på pergament stammar från 1200-talet. Flera brev äro underskrivna av svenska konungar. Fordna tiders expressbrev med en eller två fjädrar fästa med lakk kunna även här beskådas. Vidare utställs här äldre räkenskapsböcker för postverket, tryckta postala förordningar som till exempel postverkets födelse urkund av 20 februari 1636.

Innanför brevrummet ligger ett idyllisk postkontor från mitten av 1800-talet, då postlokalerna oftast voro rum i postmästarnas privata bostäder. In på dessa postkontor kom allmänheten dock ej. Brev lämnades ut och in genom en lucka i dörr eller fönster. Följande rum är ägnat åt luftposten. Interiör från världens första luftpostkupé, som en kortare tid 1923 trafikerade sträckan Stockholm—London, ses här och vidare bland annat en modell av Bulltofta flygfält vid Malmö. Trycker man å en knapp å denna modell, tändes fyra å fältet för att visa hur detta upplyses nattetid.

Härefter komma vi till ett större rum med föremål belysande sjöpost. En segelbåt, Simpan, finnes i original. Den uppehöll på 1870-talet passageraretrafik mellan Grisslehamn, som ligger några mil norr om Stockholm, och Eckerö på Åland. I modell ses vidare bland annat två postjakter och det första svenska postångfartyget Constitutionen. Dessa tre modeller äro rent mästertligt utförda av en skulptör E. Elenius. Nästa rum innehåller postbyggnader i modell. På vår vidare vandring komma vi till ett rum med en modell av

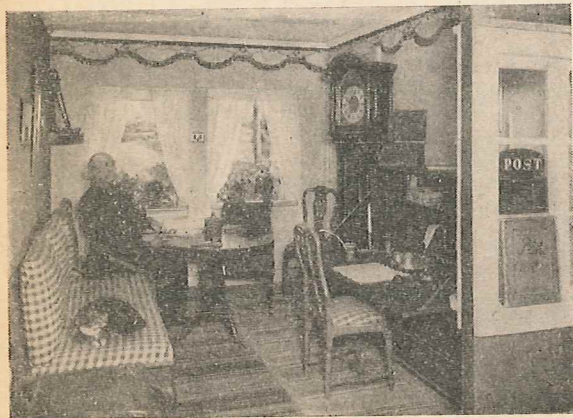
Sjöfartsavdelningen.

Rakt fram postbåten Simpan. Till höger modeller av postjakt från 1700-talet och postångaren Constitutionen.

en ännu bevarad postgård från 1700-talet. Innan till denna står en postdisk från 1890-talet med på framsidan 1600-tals trasniderier, som ursprungligen suttit på en bänk i en kyrka. Ett rum upptages av posttjänstemäns porträtt, ordnar, medaljer etc.; allt sådant som kan räknas som personhistoria. I det sista rummet i den svenska posthistoriska avdelningen utställs uniformer, kassakistor, posthorn m. m. Bland uniformerna lägga vi särskilt märke till en med mycket guld prydd paraduniform, som burits av den för få år sedan avlidne generaldirektör J. Juhlin och en postiljonsuniform från 1880-talet, till vilken hör posthorn, pistol och sabel. Posthornen, å vilka käcka melodier blåstes, minna om lugnare och mera romantiska tider än vår.

De utländska posthistoriska samlingarna äro inrymda i två rum. I ett glasskåp där äro utställda glas och porslinsaker med postalt motiv. Uniformer från många länder finnas här även. Norge er representerat av en postexpeditörsuniform från 1919 och en brevbäraruniform från 1914. Bakom dessa uniformer är en norsk postflagga upphängd. Bland övriga uniformer kunna nämnas en kinesisk brevbäraruniform med kinesisk skrift på bröstet och en fargrik bayersk postiljonsuniform bestående av blå rock, röd väst, vita byxor och blankklädershatt med plym i vitt och blått.

Nu ha vi hastigt gått igenom postmusei historiska samlingar. Mycket mer kunde förtälas om dessa. Men jag antager, att tidskriftens utrymme ej medgiver något mera ordande härom. (Forts.)

Interiör av postkontor vid mitten av 1800-talet.

Husk

å förnye abonnementet
för 1946 i tide!

Junior-SAMLEREN

FOR JUNIORER AV JUNIORER

NY REDAKTØR

av Juniorsamleren.

Ja, nå er altså sommeren, og dermed også den «døde» tiden for frimerkene over for denne gangen. Nå er vel alle styrket med ferieopphold i Danmark, Sverige eller på Toten, og er klare til å ta fatt med frimerkene igjen.

Grunnen til at Juniorsamleren ikke har vært på sin vante plass i de siste nummerene, er den at Taggemåler'n dessverre ikke lenger har tid til å redigere spalten, og derfor har måttet frasi seg hvervet. Vi er sikre på at vi har alle med oss når vi på vegne av leserne takker Taggemåler'n for alt det gode og lærerike stoff, alt arbeid og all tid han har nedlagt i spalten i disse vanskelige krigsårene.

Som dere nå ser har juniorsamleren fått en ny tittelvignett, nemlig: *For juniorer av juniorer*. Det er også juniorer som redigerer spalten, og vi prøver da å få tak i stoff som interesserer oss og dermed håper vi også andre juniorer har interesse av det. Meningen er altså at juniorene selv skal skrive spalten, at de skal sende innlegg og spørsmål om det som angår frimerker, og som de samtidig tror kan ha interesse for andre. Vårt mål er da å få *alle* juniorer og særlig da juniorklubbene som faste korrespondenter til spalten.

Taggemåler'n oppfordret for en tid siden alle klubbformennene om å sende inn et fotografi av seg og en oversikt over klubbens historie, som vi da kunne sette inn i juniorspalten. Men ennå mangler vi meddelelse fra en hel del klubber. — Vi har sendt skriftlig oppfordring til alle landets juniorklubber om regelmessig å sende oss litt om klubbens arbeid. Vi har nemlig satt oss et stort mål: Juniorsamleren som bindeledd mellom alle juniorer og juniorklubber i landet. Og til dette trenger vi alles hjelp. Spalten har også flere andre planer som det ennå er for tidlig å røbe, — men, de kommer nok! Ellers vil vi som før nevnt ha alle juniorer til å skrive til oss under adresse: Norsk Filatelistisk Tidsskrift. Juniorsamleren. Boks 46, Høvik.

Juniorene i Oslo har startet egen klubbavis!

Oslo Filatelist-Klub's junioravdeling har, som Taggemåler'n oppfordret til for en stund siden, som den første klubb sendt oss sin klubbavis. Vi håper at flere klubber følger det gode eksempel og sender inn sin avis til oss slik at vi eventuelt kan skrive en anmeldelse. Arbeidernes Filatelistklubb's junioravdeling har vi også f. eks. hørt har utgitt en avis, men ennå har vi ikke sett denne. Utgivelsen av en klubbavis er i det hele tatt et eksempel til etterfølgelse, og vi oppfordrer alle klubber som ennå ikke har en til å starte sin egen.

Etter hva vi har fått høre fra en av medarbeiderne ble A-B posten startet i begynnelsen av 1944, men først bare lest opp på møtene. I februar 1945 ble det besluttet at avisen skulle komme ut i stensilert form, og i mars kom det første nummer og ble en stor suksess.

I første nummer av avisen (den heter A-B posten da den er et fellesorgan for A og B gruppen) har redaktøren bl. a. stillet Oslo Filatelist Klub's formann, herr Viggo Dunér noen spørsmål om hans syn på juniorarbeidet, og svarene på disse er det meget interessant å lese. Et intervju med junioravdelingens tilsynsmann herr Oddvar Witzøe om avdelingens arbeid legger vi også merke til. Ellers er det flere gode småartikler. — Nr. 2 har også et meget godt innhold, bl. a. «Hvordan det begynte» som omhandler det første møte i junioravdelingen i O. F. K. Atter et intervju med herr Witzøe, denne gangen om juniorutstillingen i Oslo, som han som bekjent var den drivende kraft for, samt en alvorlig advarsel mot kjedebrevene, som nå dessverre har hatt et stort oppsving.

I det hele tatt er det to meget gode nummer, og vi håper at A-B postens seinere nummer blir like så gode som de foregående.

Altå til junioravdelingene: Sett igang med klubbavis så fort som mulig.

A-B postens redaktør er Ole-Henrik Lindegaard, Rosteds gate 1 II., Oslo, hvor også alle opplysninger om avisen kan fåes.

Konkurranse nr. 9.

Konkurransene er såvidt vi har forstått, ganske populære blant juniorene og vi fortsetter derfor der hvor Taggemåler'n slapp.

Denne gangen er det en konkurranse om å sette opp en serie frimerker, Offentlig Sak-serien med vannmerke fra 1937 på den peneste måten på et ark, helst albumark, men hvis dere ikke

Junior-SAMLEREN'S HUSKELISTE I:

ALLTID FILATELISTISK FRANKERING

ikke har det, er det all right med et alminnelig ark på omtrent samme størrelse.

Når dere skal begynne på en samling er det bestandig morsomt å tegne albumet selv, men det må naturligvis være pent gjort. Ikke for mange merker på samme side, merker bare på en side av arket og en pen oppsetning er de viktigste ting å legge merke til når dere skal begynne å tegne albumet. Vi sier uttrykkelig tegne, for først må dere tegne opp hvordan dere har tenkt å plassere merkene på siden, så tegne over med tusj og tilslutt sette inn merkene. Dessuten bør det gjerne være litt tekst over hver serie, og den må være skrevet med så pene bokstaver som dere kan få pennen til å skrive.

De merkene som dere syns er verdige til å settes inn i dette fine albumet må være førsteklasses. De må være absolutt hele, uten en rift, pent stemplet og hvis det er brukte merker må alle papirrester på baksiden være vasket av.

Når albumet er ferdig til å vises fram til venner og bekjente må det ikke være en eneste blyantstrek eller flekk der, det må viskes ut.

Konkurransen er altså å sette opp en serie Offentlig Sak-merker, dyptrykk med vannmerke fra 1937, Norgeskatalogen nr. TM. 29—30. Det er bare oppsetningen og merkematerialet som teller; men vi ville gjerne at dere skal sette en liten tekst over for at vi kan se om dere er flinke til det også.

Fristen for innsendelsen er 15. desember og adressen er Norsk Filatelistisk Tidsskrift, Juniorsamleren, Boks 46, Høvik.

Det blir som tidligere utdelt diplomer for de beste oppsetningene. Et diplom i klasse A, fra 16—21 år og et i klasse B, under 16 år.

Så er det altså bare å sette igang.

Returporto til albumbladene må vedlegges.

Et nytt samleområde

HELSEAKER

Det er sikkert mange juniorer som av og til er litt i villrede med hensyn til nye samleområder. Som har «gått trett» av de gamle og gjerne vil ta til med noe nytt.

Ville det ikke da være best ikke bare å få et nytt, men også et interessant og originalt samleområde? Begynn å samle helsaker! Du vil aldri angre det. Du kan være sikker på at du heller aldri vil bli trett av det. Hvis du begynner med det samme, har du en utmerket sjanse til forholdsvis snart å få en samling hvis filatelistiske interesse og verdi kan være vel så bra som en frimerkesamling.

Det er få — altfor få — helsaksamlere her i landet. Men tro ikke at grunnen er at helsakene ikke er interessante, eller at de er mindreverdige som samleobjekt! Nei, jeg er sikker på at grunnen delvis er den at ingen tør, eller gidder, begynne med noe praktisk talt nytt. De fleste voksne samlere har sine frimerkesamlinger, og er fornøyd med dem. De gidder ikke starte noe nytt. Eller de tør ikke — de kunne jo bli ledd ut av sine filatelistvenner. Tror de iallfall. Men dere juniorer — skal dere være like selvtilfredse og redde? Nei, dere har sjansen.

Grip den! Grip den med begge hender! Det er mulig, etter min oppfatning overveiende sannsynlig, at det vil komme et stort oppsving for helsaker i nær eller fjern — men ikke altfor fjern — framtid. Da kan det bli knapphet på materiale, og følgelig prisstigning. Men hvis du starter nå vil du få mye for lite. Du vil få en bra samling. Du vil stadig bli mer interessert, kanskje vil du en vakker dag legge frimerkesamlingen på hyllen og ofre deg helt for helsakene. Det er mulig, men ikke nødvendig. Du kan nemlig kombinere helsaksamlingen din med frimerkesamlingen. Sett at du spesialsamler et lands frimerker. Hvilket utbytte vil du da ikke ha av også å samle dette lands helsaker! Hvis du f. eks. har en frimerkesamling Sverige (som enhver vet kan ingen anstendig filatelist samle andre områder enn Skandinavia, for andre står jo ikke i Melbyes katalog) så kan jeg garantere deg at du vil finne Sveriges helsaker meget interessante. Likeså med Kinas. Med Danmarks. Med Lichtensteins. Kort sagt — en spesialsamling av et hvilket som helst land kan med enormt utbytte kombineres med en spesialsamling av samme lands helsaker. Husk at helsakene, i like høy grad som frimerkene, er frankosaker som gjelder for betaling av porto, og er fullt likeverdige som filatelistiske samleobjekter.

Du vil bli forbauset over hvor mange slag det er av helsaker. Her i Norge har vi f. eks. bypostbrevkort, søknadskort for tøfler og sykler, tjenestebrevkort, frimerkekonvolutter mm. Hvis jeg skulle nevne alle de forskjellige slag som brukes rundt om i verden ville det ta begge de to sidene Juniorsamleren har til disposisjon, men det er mange, tro meg!

La deg endelig ikke avskrekke av at «det er så vanskelig å oppbevare helsaker». Det er noe sludder. De tar større plass enn frimerkene, sant nok, men vanskelig å oppbevare? Tøys. Her er to måter. Du kan kjøpe deg en ringperm som ikke koster stort, og i denne kleber du så inn helsakene med fotohjørner, helst gjennom-siktige. Men du må for Guds skyld aldri lime helsakene fast! Det er akkurat like vanvittig som å lime frimerkene inn i albumet med fiskelim. En annen måte: Du kan kjøpe en kartotekkasse, som slett ikke behøver å koste stort. Så setter du helsakene i den, hvert land for seg, og du kan gjerne sette et kartotek kort ved hver helsak med litt tekst.

Men — vil du kanskje si — hvor skal jeg få fatt i helsakene? Jeg kan fortelle deg likeså først som sist at frimerkehandlerne sjelden har noe. Derimot vil annonser i fagtidsskrifter som regel bringe resultat. Annonsen behøver ikke være stor, det er mange som leser den allikevel.

Vel, her har du altså ideen — og jeg vet du vil tenke på den, og forhåpentlig gjøre et forsøk. Og da er din skjebne beseglet: du blir helsaksamler!

Lykke til!

Husk å fornye abonnementet for 1946 i tide!

Tidligere abonnenter må gjøre anmerkning på postanvisningen at det gjelder *fornyelse*.

Halverte frimerker

I HEMSEDAL

I nummer 2/45 av «Nordisk Filatelistisk Tidsskrift» er det av merket a. o. skrevet et lite stykke om kuriositeter, hvor det blant annet står: «Halverte 10—20 og 40 øres frimerker blir leilighetskuriositeter som kan tas med i en spesialsamling, d. e., dersom en ikke har laget dem selv.»

I denne forbindelse kan kanskje nedenstående opplysning ha interesse:

I Hemsedal har halverte frimerker vært brukt temmelig meget i de seinere år. Jeg ble ifjor gjort oppmerksom på dette forhold av formannen i Drammens Filatelistklubb, revisjonssjef Wilthil. Da jeg er godt kjent i Hemsedal gikk jeg litt på jakt etter disse halverte merker, og fangsten var forbløffende. Hos en bonde, som konsekvent hadde gjemt all sin post fant jeg vel 30 konvolutter med halverte merker. Det eldste halverte merke jeg har funnet er et nr. 25, med litt utydelig stempel, men antagelig er det fra 22. juli 1937, videre var det 5 nr. 43 stemplet i tiden 22. september 1941 til 18. juli 1945. 2 eksemplarer av nr. 42 begge stemplet i 1945, ett eksemplar av nr. 50 stemplet i 1945, 26 eksemplarer av nr. 52 stemplet fra 1943 til 1945 og to eksemplarer av 246II stemplet i 1943 og 1945. Videre kjenner jeg til at nr. 221 også forekommer halvert fra Hemsedal i denne perioden.

Det er neppe tvil om at denne halvering av merker har vært brukt i en utstrakt grad. Til å begynne med bare av enkelte offentlige vesener, men seinere også av privatfolk når de ikke har hatt et tiøresmerke for hånden.

Nå er antagelig halveringen stoppet i det postmesteren i Drammen har fått rede på forholdet, som visstnok ikke er i overensstemmelse med postreglementet.

Hvor mange halverte frimerker som i disse år har vært brukt, er det umulig å fastslå, men det er utvilsomt et relativt stort tall, da bygdas forsyningsnemnd i stor utstrekning har halvert merker, og den har hatt en meget omfangsrik lokalpost i disse år. At tallet ligger over tusen er det neppe tvil om.

Lars Sørensen.

Hvordan fjerner vi

KOPIFLEKKER?

For snart et år siden fikk jeg oversendt 1. nummer av «Skandinavisk Filateli» med ovenstående artikkel. Da jeg hadde endel gode merker med kopiflekker på baksiden, så nevnte jeg overfor en samlervenn at for meg så var artikkelen nærmest det beste av tidsskriftet, og det oppgitte middel med sprit og oxalsyre skulle jeg prøve.

Imidlertid ble det ikke noe av rengjøringen for nå. Laboratoriet ordnet med blandingen og jeg badet et 2 kr. Kong Håkon 1937. Men da kopiflekkene var like tydelige om en stund, la jeg

også noen 5 kr. Kong Håkon i badet. For i artikkelen står at merket skal legges i bad inntil fargestoffene er helt oppløst. Selv om jeg hadde et øye med badet, fikk 5 kr. merkenes nesten samme røde farge som 2-kronen. Men kopiflekkene var bare ubetydelig bleket.

I laboratoriet ble det undersøkt om merkenes farge var blitt kjemisk påvirket, men forsøk med en base gjorde ingen virkning på fargen. — Da saken også kan ha interesse for andre som vil «pynte» på merkene sine, ville jeg ikke unnlate å gjøre oppmerksom på mitt lite hyggelige bekjentskap med 9 deler sprit og 1 del oxalsyre. For etter mitt lille forsøk tok blandingen 5 kr. merkets farge (dyprykk), men *ikke* kopiflekkene. Flekkene på 2 kr. merket, som lå lengst i badet er like tydelige, og den røde fargen har heller ikke forandret seg. Dersom en trykkfargeekspert kunne uttale seg om fargeforandringer, ville det sikkert ha interesse.

E. Hannevoll.

SPARBANKSFRIMÄRKEN

Till svenska sparbanksväsendets 125-årsjubileum utger generalpoststyrelsen lördagen den 27. oktober 1945 särskilda frimärken i valörerna 10 öre violett och 40 öre olivgrön.

A frimärkena är sparbanksväsendets symbol, en kraftig rotfast ek, avbildad. I övre vänstre hörnet valörsbeteckningen. Nedtill i frimärkena förekommer texten Sparbanksrörelsen 1820 — 1945 och ordet Sverige. Märkena äro graverade av Sven Evert.

De samlare som önska ett s. k. «förstadagsbrev», böra inbetala 70 (10 + 10 + 10 + 40) öre på frankoteckensexpeditions postgirokontonr. 1049. Samlara få denna gang utan särskild kostnad ett vackert tryck kuvert, om nu tryckeriet hinner få det färdigt.

I Sverige hade under 1800-talets första årtionde inrättats sparkassor vid ett par bruk. Vid 1817—1818 års urtima riksdag framlade garvaräldermannen Johan Westin d. y. en motion om inrättandet av en sparbankrörelse. Uppdraget att verkställa en undersökning om utlänska, närmast engelska sparbanker, lämnades åt förste expedisjonssekreteraren Carl David Skogman, som redegjorde för sitt uppdrag i en skrift «Underrättelser om så kallade Besparings-Banker». Den förste sparbanken i Sverige började sin verksamhet i Göteborg den 28. oktober 1820.

Sparbankerna bildades till en början som ett slags välgörenhetsinrättningar, avsedda att hjälpa främst de lägre samhällsklasserna att spara. Efter hand växte rörelsen, och sparbankerna fingo ökad betydelse även som kreditgivare.

Likesom för 125 år sedan är sparbankernas huvuduppgift att främja sparandet, och därvid söka de anknytning till det sociala intresse och den ansvarskänsla för medmänniskor, som präglade de förste sparbankstiftarnas arbete.

Sveriges sparbanker förvalta för närvarande ett sammanlagt sparkapital av omkring 5 miljarder kronor. Sparmedlen placeras i största utsträckning genom utlåning i hembygden, främst till bostadsfastigheter och jordbruk.

Møtereferater fra FORBUNDSKLUBBENE

D'herrer Sekretærer bes sørge for å sende inn referatutdrag omgående. Referatutdragene må være kortfattede, og skal være Redaksjonen i hende senest 10. i hver mnd. Sterkt forsinkede referater kan ikke påregnes inntatt.

Oslo Filatelist-Klub.

Møte nr. 1190 ble avholdt i Peder Claussøns gt. 4 den 6. august 1945 kl. 19.30 under ledelse av formannen V. Duner.

Til stede var 78 medlemmer. Formannen ønsket den svenske gjest som var til stede, Svend Nerbye, Stockholm, hjertelig velkommen til møtet.

Referat fra forrige møte ble opplest og vedtatt.

2 anmeldelser ble referert.

Lars Ekman, Finnland, har sendt klubben 2 kataloger over Finnlands frimerker.

Fra Departementet har klubben mottatt meddelelse om at det er eksportforbud mot alle nazibetonte merker. Disse er: Hålogaland, Legion, V-merker, Quisling, Riksting, Postforeningen, Frontkjempermerket, Landshjelp 1943, Krigsforlis, Tryggeve Gran, Landshjelp 1944 samt solkors tjenestemerker.

Thune-Larsen meddelte i denne forbindelse at det var godt håp om å komme i forbindelse med rette vedkommende i Hærens overkommando for å få drøftet saken, og få endret denne bestemmelse, som på ingen måte tjener Norges interesser.

Formannen ønsket Arnstein Berntsen, fjorårets formann, hjertelig velkommen hjem fra Sverige.

Arnstein Berntsen ga medlemmene en orientering om det som skjedde omkring nyttårsskiftet 1944—45, da han måtte flykte fra landet.

Berntsen høstet kraftig bifall fra medlemmene.

Man gikk så over til neste programpost: Regler for Norgeskatalogen og valg av Katalogkomité.

Formannen leste forslaget som ble utdelt til medlemmene. Forslaget var utarbeidet av styret i samarbeid med Katalogkomiteen.

Det utspant seg en diskusjon hvori bl. a.: Hoel, Vold, Johansen, Thune-Larsen, Berntsen, Wold, Vogt og Reff deltok. Forslaget ble enstemmig vedtatt med en liten endring.

Valg av komité ble derpå behandlet.

Medlemmene besluttet, etter megen diskusjon, ikke å utgi Norgeskatalogen i år, resultatet av voteringen var 40 mot 36 stemmer, og valg av komité ble derfor utsatt til neste år, idet Thune-Larsen påtok seg å arkivere og notere de forandringer som eventuelt måtte innløpe fra medlemmer.

Programpost nr. 5 var forhøyning av tidsskriftkontingenten til kr. 5.—.

Forbundsclubbene hadde mottatt sirkulære fra Norsk Filatelistforbund, dette ble referert. Det framgikk herav at man i framtiden ønsket å trykke tidsskriftet på kunsttrykkpapi og det vil øke omkostningene endel. Hvis medlemmene ønsker tidsskriftet med samme stoffmengde og på kunsttrykkpapi er en forhøyelse av kr. 1.— helt nødvendig.

Stensdal framholdt at kunsttrykkpapi vil virke meget vakkert og han håpet at medlemmene ville gå med på forhøyelsen for å kunne holde tidsskriftet på et høyt nivå.

Gellein uttalte at blir ikke kontingenten forhøyet må sideantallet i tidsskriftet ned, selv om man ikke går over til bruk av kunsttrykkpapi.

Thune-Larsen var ikke enig i at man gikk over til kunsttrykkpapi, da dette medførte en uønskelig fordyrelse, godt trefritt papir ville gi tidsskriftet et tiltalende utseende, men ifall man måtte gå til nedskjæring av sideantallet stemte han for forhøyelse.

Formannen gjorde oppmerksom på at en forhøyelse av tidsskriftkontingenten med kr. 1.— ville medføre en utgift på kr. 600.— til kr. 700.— som i framtiden ville bli et dypt innhugg i inntektene, da man måtte regne med at tidsskriftkontingenten ikke dekket de ordinære utgifter.

To av klubbens medlemmer tilbød seg iallfall det første året å betale kr. 650.—.

Etter endel diskusjon gikk man til votering: 57 mot 6 stemmer for forhøyelse av kontingenten til kr. 5.—.

Som siste post på programmet fikk vi Arnstein Berntsen som berettet om inntrykk fra Sverige våren 1945, med lysbilder.

Her fikk vi et levende bilde av hvilke vanskeligheter man hadde å kjempe med for å skaffe forsyninger til det befridde Finnmark fra Sverige.

Formannen takket Berntsen for det interessante kåseri, og medlemmene sluttet seg til med kraftig bifall. Møtet hevet kl. 23.05.

*

Hein Torgersen.

Møte nr. 1191 ble avholdt i Peder Claussøns gt. 4, den 8. september 1945 kl. 19.30 under ledelse av V. Duner. Til stede var 85 medlemmer og 2 gjester.

Referat fra forrige møte ble opplest og vedtatt.

1 nytt medlem ble opptatt:

Nr. 867. Lege Ivar Wessel, Birkeland, Seattle.

1 anmeldelse ble referert.

På styremøte 16. august besluttet man enstemmig å ekskludere 3 medlemmer for medlemskap i N. S. og på styremøte 23. august ble medl. nr. 501 frisørmeister Julius Brinch, Notodden, strøket på grunn av manglende kontingent.

I anledning av eksportforbudet mot nazifimerkene har styret sendt en henstilling til myndighetene om at et sådant eksportforbud er helt illusorisk og vil kun resultere i at de forhåndenværende lagere av slike merker i Sverige og Tyskland kan omsettes til gode priser, mens Norge selv blir utestengt fra verdensmarkedet. På grunn av den livlige reisetraffikk til utlandet, spesielt til Sverige, finner styret likeledes at Byttekontrollen ikke lenger har noen praktisk betydning og vil også bli meget vanskelig å gjennomføre med det nye eksportforbud, og styret har derfor gått til oppsigelse av denne kontrakt.

Etter henstilling fra klubben kontrollerer nå de allierte militærmyndigheter meget nøye at tyskerne ikke får med seg sine hamstrede brukte og ubrukte frimerker ut av landet.

Byttekontrollens sekretær, Reff, meddeler at han dessverre ikke lenger kan passe klubbens kontortid, og formannen etterlyste noen som var villig til å ta jobben.

Blant Risings etterlatenskaper fantes også et brev fra H. Lagerlöf, New York, som ber om hjelp til oppplating av Norge nr. 1, og framkaster den tanke at oppplatingen muligens seiner kan skjenkes til det vårdende postmuseum. Formannen ville gjerne at norske samlere skulle tre støtende til, idet herr Lagerlöf neppe vil donere sitt arbeid med Norge nr. 1 til oss, hvis vi ikke selv viser interesse for saken.

Endel bytteønsker ble framlagt.

Formannen leste opp en liste over de medlemmer vi ennå ikke hadde fått forbindelse med og fikk endel opplysninger fra medlemmene.

Byttevirksomheten mangler totalt materiale og medlemmene anmodes om å sette opp sine dubletter og sende inn hvis ikke det hele skal stoppe opp.

Dernest gikk man over til neste programpost hvor Arnstein Berntsen innledet til diskusjon om planen for «Håndboken over Norges frimerker 1855—1946». Det ble atskillig diskusjon om saken og til slutt ble det nedsatt en komité bestående av Berntsen og I. J. Jacobsen som skulle komme med en uttalelse om eventuelle endringsforslag til planen. Gratisslotteriet ble så avvirket og møtet hevet kl. 22.10.

Tor Joh. M. Holtan.

Kristiansands Filatelistklubb.

Klubben holdt sitt 225. møte den 11. september på Katedralskolen under ledelse av formannen Sigurd B. Johnsen.

Der var 22 medlemmer og en gjest til stede.

Referat fra forrige møte ble lest opp og godkjent.

Formannen ønsket medlemmene velkommen etter ferien, og minnet om 13-årsdagen for klubbens stiftelse, den 15. oktober. Man ble enig om å få i stand en enkel fest da.

En søknad om opptakelse i klubben ble referert.

Aarhus Filatelistklub hadde søkt om medlemskap i Norsk Filatelistforbund, hvilket ble anbefalt.

Det nye norske Røde Korsmerke samt to nye svenske merker ble anmeldt.

Formannen opplyste at styret hadde ekskludert tre medlemmer på grunn av unasjonal holdning under krigen, nemlig disp. Th. Hanisch, kjøpmann Olav Grude Nilsen og eiendomsmeier Georg Stray.

Et forslag fra Norsk Filatelistisk Tidsskrift om å utgi dette på kunsttrykkpapi, ble man enig om var uønskelig, og dette ble ikke anbefalt.

Til slutt nevnte formannen at barbermester P. Th. Lund på grunn av inntrufne omstendigheter hadde anmodet styret om å bli fritatt for salgsløderstillingen, og at styret ville overta arbeidet inntil videre.

Så ble ordet gitt til P. Munksgaard som holdt sitt annet kåseri om Oddernes kirke. Emnet var denne gang over den gamle gravkjelleren under kirkegolvet, og dette vakte stor interesse.

Huskomitéen arrangerte så en liten utlodning til inntekt for husfondet.

Møtet ble hevet ved 10-tiden.

1ste sekretæren.

*

Den 25. september holdt klubben sitt 226. møte på Katedralskolen. Formannen Sigurd B. Johnsen ledet møtet, og der var 13 medlemmer og en gjest til stede.

Referat fra forrige møte ble lest opp og vedtatt.

Et nytt medlem løytnant Cornelius Nilsen, Nøtterøy pr. Tønsberg, ble enstemmig innvotert. Samtidig forelå en utmeldelse fra Thorleif Roland.

Da Nordisk Fil. Tidsskrift i 1946 skal utgis i Norge, var skipsreder Abr. Odjell foreslått som norsk redaktør, og dette støttet klubben.

En tidligere frimerkekonkurranses overskudd på ca. kr. 100,—, ble man enig om å overføre til husfondet.

Angående årsfesten ser det ut til å være vanskelig å få lokale, men endel av medlemmene fikk i oppdrag å undersøke forholdene med hensyn til lokale og mat, hver på sin kant.

Regnskapet for salgsvirksomheten var lagt fram og viste et pent overskudd.

Ekstraordinær generalforsamling ble berammet til den 9. oktober for å avgjøre forslag om å legge salgslederens regnskap fra 1. juli—30. juni, samt at salgsleder skal velges av styret istedenfor av generalforsamlingen.

Derpå holdt P. Th. Lund et muntert kåseri om dengang han fra Danmark for første gang satte foten på norsk jord, og han framsatte til slutt tanken om en Danmarks-tur så snart som forholdene tillater det.

Et gratislotteri ble holdt, og da fram møtet var dårlig, falt det en gevinst på hver.

Møtet fortsatte med filatelistisk samvær til kl. 22 da det ble hevet.

1ste sekretæren.

Hønefoss Filatelistklubb

hadde sitt første møte etter ferien den 13. september. Møtet holdtes i Grand Hotel. Det var dårlig fram-møte.

Da formannen, hr. Knut Døhlen, er flyttet fra byen, ble møtet ledet av viseformannen, fru Eli Norbye. Styret hadde i tidligere møte behandlet spørsmålet om formann, og da viseformannen ikke har anledning til å påta seg formannsvervet, ble man enig om å foreslå for medlemmene at styremedlem Sigurd Brenden overtar formannsvervet inntil generalforsamlingen avholdes i februar neste år. Og dette forslag ble vedtatt. Som nytt styremedlem valgtes E. Fosshelm.

Videre behandlet man forbundets sirkulære angående tidsskriftets overgang til kunsttrykkpapi. Der var mening både for og imot kunsttrykkpapiet, og man ble stående ved at forandring ikke var påkrevet. Deretter gikk man over til merkene. Møtet slutt kl. 22.

Sekr.

Skien's Filatelistklub.

Klubben avholdt sitt første møte etter ferien mandag 10. september under ledelse av formannen, som ønsket de frammøtte velkommen. Dette var også det første møte etter freden, da vi skulle avsluttet sesongen med møte i mai samme dag som kapitulasjonen, og dette ble det selvfølgelig ikke noe av.

Diverse skrivelser som var innkommet i sommerhalvåret ble referert.

3 medlemmer som hadde stått tilsluttet N.S. ble ekskludert.

Fra herr Johs. Jellestad hadde klubben mottatt som gave 3 eksemplarer av særtrykk av hans artikler i Tidsskriftet om norske frimerker og varianter, og vi er herr Jellestad meget takknemlig for denne gave.

*

Møte ble avholdt mandag 8. ds. Frammøte var ikke så godt som ønskelig, men det skyldes vel valget som var samme dag.

En del skrivelser ble referert, men for øvrig var det ikke noe større på dagsordenen.

Det ble avholdt en utlodning til inntekt for kjøp av et bibliofileksemplar av håndboken, likesom et av medlemmene også skjenket kr. 25,— til samme formål.

Kvelden for øvrig var preget av frimerkeprat. Litt kjøp

og salg av merker var det også, men det er ennå ikke kommet noen fart over utvalgene, men vi får håpe at det vil bli bedre i tiden framover nå.

Ref.

Sandnes Filatelistklubb.

Referat fra møtet 27. september 1945. Møte nr. 50. Til stede 12 medlemmer. Møtet ble åpnet kl. 20.25 av formannen Hans Pettersen.

Referat fra forrige møte ble opplest og vedtatt.

Formannen ønsket medlemmene vel møtt etter sommerferien.

Første post på programmet gjaldt eksklusjon av 2 av medlemmene som var medlemmer av N.S. Dette var Hans W. Kamfjord og Oliver D. Johnsen. Begge ble ekskludert enstemmig.

I løpet av sommeren var det kommet endel skrivelser til klubben. Disse ble behandlet og overlatt sekretæren.

Fra skipsreder Odjell hadde klubben mottatt et foredrag med katalog og bilder fra verdensfrimerkeutstillingen i New York 1936 hvor hr. Odjell var medlem av juryen. Dette ble lest opp av Jan Pettersen og vakte stor interesse hos de tilstedeværende. Formannen ba sekretæren takke hr. Odjell hjerteligst på klubbens vegne.

Lars Vølstad viste så fram endel nye frimerker fra U. S. A., Spania etc.

Pause kl. 22.00.

Resten av kvelden forløp med frimerkeprat og hefte-sirkulasjon.

Sekr.

Samler-annonser.

På denne plass innrykkes annonser på inntil 5 petilnjer for kr. 3.00, som må betales ved bestillingen.

Ønsker frimerkebytte med danske, finske og svenske juniorsamlere. Byttegrunnlag AFA 1945. Gir i bytte bedre norske. Svarer alle.

Ragnar Karlsen Holm, Torsnes pr. Fr.stad Ø. Norge.

Ønsker frimerkebytte med svenske samlere. Basis AFA.

Knut Birkeland, c/o Christensen, Slettebakkvei 18, Bergen.

Bytte ønskes med svenske, finske og islandske samlere. Gir i bytte norske frimerker og første-dagsbrev.

Hans A. Hansen, Kokkenes, Lillesand, Norge.

2 ekspl. Norgeskat. nr. 51 IV grovtagget tilsalgs, event. byttes i bedre norske merker. 1 eksempl. mangler 1 tagg i v. hjørne nederst. 1 eksempl. er litt slitt i taggene i øverste h. hjørne. Interesserte kan få merkene til gjennom-syn mot referanse.

Bjarne P. Nygaard, Normannsgt. 33, Stavanger.

Do you collect stamps? Would you like to start world correspondance? Join the «Echo» exchange club. Fee 5 shilling yearly. Write for particulars.

Ken Burke, 509 Karangahape Rd., Auckland, New Zealand.

norsk FILATELISTISK TIDSSKRIFT

Utgitt av: NORSK FILATELISTFORBUND

Forbundets formann: Dr. Per Gellein,
Holmenkollvegen 10, Smestad.

Ansvarlig redaktør: Jarle O. Stensdal,
Postboks 46, Høvik.

Forretningsfører: Hans E. Matfeld,
Nytorget 5, Oslo.

Abonnement: Innenlands kr. 5,— pr. år.
Til utlandet kr. 7,— pr. år.

Annonsepriser: $\frac{1}{4}$ side kr. 25,—, $\frac{1}{8}$ side
kr. 13,—, $\frac{1}{16}$ side kr. 7,—.

Post angående annonser og abonnement sendes til forretningsføreren, Nytorget 5, Oslo.

JOHS. JELLESTAD

NORSKE FRIMERKER OG VARIANTER

Norsk Filatelistisk Tidsskrifts
særtrykk nr. 2

Pris kr. 3.00 plus porto

Særtrykket bestilles hos
forretningsføreren eller
direkte fra

RAMBÆKS TRYKKERI

Tollbugata 2, Oslo

Redaktør

for tidsskriftet.

Stillingen som redaktør for Norsk F. T. skal besettes straks. Reflektanter anmodes om snarest å henvende seg til Norsk Filatelistforbunds formann, dr. Per Gellein, Holmenkollveg. 10, Smestad, hos hvem nærmere opplysninger kan innhentes.

Forretningsfører

for tidsskriftet.

Stillingen som forretningsfører for tidsskriftet skal besettes straks. Reflektanter anmodes om snarest å henvende seg til Norsk Filatelistforbunds formann, dr. Per Gellein, Holmenkollveg. 10, Smestad, hos hvem nærmere opplysninger kan innhentes.

FRIMÆRKSSAMLARE

För endast N. Kr. 8 erhållar Ni följande vackra svenska serier kompletta: Swedenborg, Gustav V 80 år, Ling, Berzelius, Linné, Belman, Sergel, Biblia på Svensko, Skansen, Hazelius, Nationalmuseum och Röda Kors, samt dessutom många andra märken. Kvaliteten garanteras. Som betaling mottages postfriska norska märken till pålydande tills. N. Kr. 2.— och stämpl. felfr. norska märken till AFA-kat. värde Kr. 6.—. Sending sker gjennom O. F. K. Byttekontrollen. Boks 298, Oslo.

Bertil Andersson, Yjkroken, Sverige.

KÖPES

Frimärkesamlinger och bättre märken från Skandinavien och Island, kjøpes mot kontant bet. Ref. på beg.

HARALD A. ANDERSSON

Södermalmsgatan 12, Västervik, Sverige.

Prøv —

Prøv et udvalg fra Tuberkulosearbeidets Frimerkeforretning eller forlang prisliste over frimerker. Til handlere leveres utenlandske serier og frimerkepakker engros.

TUBFRIM - Nesbyen

Autorisert frimerkehandler.

Godt utvalg i

FRIMERKER

ALF EIDE

KRISTIAN AUGUSTSGATE 9, OSLO

Autorisert frimerkehandler.

Vi sender frimerkeutvalg
Vi kjøper norske frimerker.

OLGA STRAND AS

Tollbugt. 33, Oslo. Telef. 27 438.

Autorisert frimerkehandler.

Alle slags

trykksaker

utføres rimelig og pent

Byte ønskas med norska samlare.

EUGEN HERZ

Tullportgt. 20 III. Nyköping, Sverige.

Gode

samlinger og enkeltmerker kjøpes. Har spesielt interesse av eldre merker.

Kommisjonshefter mottas.

FINN O. ARNESEN

SKIPPERGATEN 36 = OSLO

Autorisert frimerkehandler.

**RAMBÆKS
TRYKKERI**

TOLLBODGATEN 2

TELEFON 24 826

OSLO

Hvis De har frimerker tilsalgs ...

Vi tror at handlere som har engros lagere av frimerker vil sette pris på følgende fordeler ved å selge til H. E. Harris & Co., Boston:

Tre store fordeler

For det første — hvis Deres merker og priser er tilfredsstillende vil De i oss finne en stadig kjøper. Vi har den største engros forretning i frimerker i Nord-Amerika. Hos oss er ansatt mer enn 150 personer og vi selger til tusenvis av butikker og detaljhandlere i alle deler av Sambandsstatene. For å holde våre lagere vedlike kjøper vi stadig veldig kvanta, i både store og små partier.

Der er ingen risiko

For det annet — De kan selge til oss i full trygghet. Vårt omdømme for fair behandling er verdenskjent. På anmodning vil vi gjerne oppgi Dem referanser i eller nær Deres eget land. Vår betalingsmåte kontant mot depositum (i First National Bank, National Shawmut Bank og Webster & Atlas Bank, alle i Boston, og som vi herved også nevner som referanser) er tilstrekkelig for kjøp av enhver størrelse. Det er derfor ingen risiko, ingen forsinkelse ved mottagelsen av Deres penger når merker blir sendt fra oversjøiske land til H. E. Harris & Co.

For det tredje — vi gjør alt hva vi

kan for at samarbeidet med våre forbindelser skal bli det best mulige. Deres brev og tilbud vil bli besvart omgående. Hvis De sender oss prøver eller prøvebøker så vil disse bli behandlet med all omhu og sendt tilbake til Dem for vår regning. Våre utenlandske forbindelser setter spesielt pris på våre hurtige oppgjør og betalinger: i alminnelighet med luftpost, men på anmodning også pr. telegram.

Send oss en liste med tilbud!

For nærværende ønsker vi særlig å kjøpe i store kvanta, alle sorter serier, pakker, og enkelte merker. For vår detaljforretning ønsker vi også å kjøpe mindre kvanta av bedre serier.

Vi ber Dem derfor om straks å sende oss en detaljert liste over hva De har å selge. Eller — hvis De foretrekker det — send oss en prøvebok. (Send oss ikke frimerker i kommisjon uten at vi spesielt ber om det. Send oss alltid først en liste med tilbud). Husk alltid å oppgi pris og kvantum for hver salspost samt navnet på den katalog De har benyttet.

Vi vil sette pris på å få oss forelagt fordelaktige priser og — hva som er viktigere — dette vil sette oss istand til å sende Dem bestillinger, større og oftere enn hva ellers ville være mulig.

Send oss Deres tilbudsliste i dag.

H. E. HARRIS & CO.

Det ledende frimerkefirma i Nord-Amerika

108 Massachusetts Avenue, Boston, Mass., U. S. A.